

ZWI 099/369

ZWIĄZEK HARCERSTWA POLSKIEGO

KOMITET NACZELNY NA CZAS WOJNY

SPRAWOZDANIE ZA ROK 1943

PAMIĘTAJ, ŻE KSIĄŻKA TA WYDRUKOWANA
ZOSTAŁA Z MÓJĄ POMOCY W ODBUDOWIE
HARCERSTWA

JEŚLI NIE MOŻESZ UŻYĆ JEJ DO TEGO
CELU, PRZEKAŻ JĄ NAJBLIŻSZEJ JEDNOSTCE
HARCERSKIEJ.

NACZELNY KOMITET Z.H.P.

LONDYN — 1944

Zwi 099

369.1

SPRAWOZDANIE

ZA ROK 1943

WYMIANA
w Londynie
Biblioteka Polska POŚK

A circular stamp from the Polish Library in London, containing the text "BIBLIOTEKA POLSKA W LONDYNIE" and "UNIVERSITY OF LONDON".

Sprawozdanie opracował Hm. K.S.

Do druku przygotował Hm. W.W.

Marzec 1944.

SPRAWOZDANIE
ZA ROK 1943

INTERIM
TREASURY COMMITTEE
FOR POLISH QUESTIONS

CANCEL
25697/132

1387482

BIBLIOTEKA
UNIwersytecka
w Toruniu

Biblioteka Polska POSK
w Londynie
WYMIANA

Harcerze i Harcerki ze wszystkich Ziem Rzeczypospolitej...

W krwawe dni wrześniowe...

Na szlakach wędrówki do Sił Zbrojnych na obczyźnie...

W więzieniach, w obozach i na zesłaniu...

W codziennej twardej walce o życie i wolność...

Na pustynnych piaskach Afryki...

W zwycięskim szumie skrzydeł polskich...

Pod polską banderą na morzach świata...

...ZA POLSKĘ...

ODESZLI NA WIECZNĄ WARTĘ...

Spełnili swą służbę harcerską, z wiarą niezachwianą,

że giną za słuszną sprawę... i zwycięską...

za niepodległość, całość i wolność Polski.

HARCERSTWO POLSKIE W CZASIE WOJNY

Wojna ta jest probierzem wartości oraz sprawdzianem siły i trwałości instytucji.

W tej dramatycznej próbie Narodu Harcerstwo staje z jasnym czołem. "Jedno z najpiękniejszych osiągnięć 20 lat niepodległości" — powiedziano o Harcerstwie.

W kampanii wrześniowej zapisało Harcerstwo piękną kartę w historii udziału młodzieży polskiej w walkach o Polskę.

Już przed wybuchem wojny, w okresie letnim 1939 r. zorganizowane zostały we wszystkich chorągwiach i hufcach Oddziały Pogotowia Wojennego Harcerzy i Harcerek. Rozpoczęły one swą służbę w sierpniu 1939 r.

W walkach wrześniowych Harcerstwo wzięło czynny i znaczny udział. We wszystkich środowiskach podjęło ono pełnienie służb pomocniczych, jak np. służba gońców, łączników informatorów, obsługa kantyn, organizacja punktów opatrunkowych, doraźnych szpitali, służba informacyjna przeciwlotnicza, służba przeciwpożarowa itp.

W wielu miejscowościach spontanicznie zorganizowane oddziały młodzieży harcerskiej stawiały z bronią w rękę opór najeźdźcom. Tak np. szkoła instruktorska w Górkach Wielkich koło Skoczowa broniona była przez ochotniczy oddział harcerski; to samo miało miejsce przy obronie Bielska i Sosnowca. W obronie Lwowa brał udział również ochotniczy oddział harcerski.

Udział harcerzy, a zwłaszcza harcerek, w obronie Warszawy wielokrotnie był podkreślany.

Harcerstwo ostało się burzom wojny. Okazuje ono bardzo wielką żywotność. Gdziekolwiek los rzucił Polaków na szlaki wędrówki, wszędzie tam Harcerstwo przejawia swą pracę. W więzieniach, w obozach internowania, w szeregach Sił Zbrojnych, w ośrodkach, uchodźczych harcerze i harcerki samorzutnie stawiali do służby.

W październiku 1939 r. powołany został we Francji Naczelny Komitet Wykonawczy ZHP, który podjął organizację pracy harcerskiej poza granicami kraju i nawiązał kontakty z organizacjami skautowymi innych krajów.

Na Węgrzech, gdzie znalazła się duża liczba młodzieży,

przy pomocy naszych skautowych przyjaciół z okresu przedwojennego Harcerstwo znalazło dobre warunki rozwoju. Zorganizowany został nawet specjalny obóz dla harcerzy pod kierownictwem polskich instruktorów, który istniał do czasu upadku Francji. Drużyny polskie harcerskie na Węgrzech prowadziły bez przerwy ożywioną pracę harcerską, zwłaszcza obozową, spotykając się z życzliwym stanowiskiem skautingu węgierskiego.

Na terenie Rumunii praca Harcerstwa rozwinęła się początkowo jeszcze szerzej. Zorganizowanych zostało 21 samodzielnych jednostek obejmujących łącznie 700 młodzieży. Harcerstwo posiadało tam nawet swe własne pismo "Wytrwamy". Praca Harcerstwa w Rumunii przerwana została po upadku Francji w 1940 r., kiedy większość młodzieży została wyewakuowana z Rumunii.

W organizowaniu Polskich Sił Zbrojnych we Francji Harcerstwo ma swój poważny udział. Początkowe, ochotnicze kadry w dużej mierze złożone były z instruktorów i harcerzy polskiej organizacji harcerskiej silnie rozbudowanej wśród emigracji we Francji. To samo charakterystyczne zjawisko miało miejsce również na innych terenach emigracyjnych. Z Łotwy, Rumunii, Kanady, Argentyny, Stanów Zjednoczonych harcerze byli wśród pierwszych ochotników do Polskich Sił Zbrojnych poza granicami kraju.

Praca harcerska w szeregach Sił Zbrojnych we Francji rozwijała się dobrze. Najciekawszym jej przejawem był zjazd skautów-żołnierzy angielskich, francuskich i polskich w marcu 1940 r. w Rennes, zorganizowany przy pomocy harcerzy polskich.

Harcerstwo polskie we Francji nie zaprzestało swej pracy mimo upadku Francji i ewakuacji Sił Zbrojnych.

W Wielkiej Brytanii harcerze i harcerki rozpoczęły swą pracę niezwłocznie po przybyciu. W Londynie powstało gniazdo harcerskie, którego podstawą była drużyna szkolna ewakuowana z Francji. Harcerze pełniący służbę wojskową samorzutnie organizować zaczęli zespoły harcerskie w oddziałach i na stacjach lotniczych przy życzliwej pomocy władz wojskowych. Praca tych zespołów, przekształconych później w kregi, poszła od początku w kierunku "szukania przyjaciół dla Polski" wśród młodzieży brytyjskiej, zwłaszcza wśród skautingu.

Zjazd instruktorski w Perth w grudniu 1940 r. dokonał wyboru Komitetu Harcerskiego, którego działalność, jako reprezentacji Związku Harcerstwa Polskiego na czas wojny, oraz naczelnej władzy harcerskiej poza granicami Kraju, została przyjęta do wiadomości przez Rząd R.P. w sierpniu 1942 r.

Praca harcerska w Wielkiej Brytanii w zakresie "szukania przyjaciół" dała wielkie rezultaty. W miarę rozrostu pracy na jedno z głównych miejsc wysunęło się zagadnienie odbudowy Harcerstwa po wojnie.

Harcerstwo na Wschodzie stanowi obecnie najliczniejszy ośrodek pracy poza granicami Kraju. Zapoczątkowane zostało przez harcerzy żołnierzy Armii Polskiej tworzonej w Syrii w 1940 r. Po upadku Francji powstały w Palestynie i Rodezji drużyny harcerskie złożone z młodzieży ewakuowanej z Rumunii. Po wyewakuowaniu z Rosji Armii Polskiej oraz części ludności Harcerstwo na Wschodzie wzrosło liczebnie bardzo silnie, stając równocześnie wobec ogromnego zadania — objęcia akcją wychowawczą rzeszy uratowanej młodzieży, w dużej liczbie sieroczej.

W obliczu tego zadania Zjazd Harcerstwa na Wschodzie w lipcu 1942 r. powołał do życia Radę Związku Harcerstwa Polskiego na Wschodzie, która z kolei wyłoniła Komendę Związku Harcerstwa Polskiego na Wschodzie. Praca harcerska prowadzona jest obecnie w następujących okręgach harcerskich: Iran, Palestyna, Indie, Afryka.

Mimo ogromnych trudności, stojących przed Harcerstwem na Wschodzie, wynikających zwłaszcza z braku personelu instruktorskiego do prowadzenia pracy, Harcerstwo spełnia tam doniosłą rolę, będąc bardzo ważnym czynnikiem wychowawczym. Młodzież okazuje żywiołowy pęd do Harcerstwa, jej procentowa ilość jest bardzo wysoka, osiągając, jak np. w Iranie, ilość 85% ogółu młodzieży.

Praca harcerska powstała również w Meksyku, gdzie latem 1943 r. zorganizowany został hufiec harcerski wśród młodzieży uchodźczej, przybyłej ze Wschodu.

Bogata i piękną jest tradycja Harcerstwa. Jest to tradycja początków Harcerstwa we Lwowie — "najwierniejszym mieście", tradycja drużyn, hufców i chorągwi na wszystkich historycznych ziemiach Rzeczypospolitej i we wszystkich skupieniach narodowych polskich, tradycja udziału w walkach o wolność, kompanij i batalionów harcerskich, uwieńczona rozkazem Naczelnego Wodza — "wyście w pierwszym szeregu stanęli tych, co nie zawahali się sięgnąć po zaszczytne miano Żołnierzy Niepodległości", tradycja 20 lat bujnej pracy, pełnej pionierskiej radości i wyrąbywania nowych dróg.

Ta wojna przynosi nam nową tradycję. Jest to tradycja krwawych dni przesińowych, tradycja walki młodzieży przeciw okupantom, służby harcerskiej na szlakach wędrówek Żołnierza Polskiego na obczyźnie, tradycja żywotności Harcerstwa.

Jakżesz egzotycznie brzmią nazwy: Afrykańska Chorąg-

giew Harcerska, Indyjska Chorągiew, Meksykański Hufiec...

Polscy harcerze pełnili straż przy Żłobku Narodzenia...

Piosenki harcerskie brzmią przy ogniskach gdzieś w dalekich miejscach, znanych z legend, baśni lub powieści.

Po wszystkich krańcach świata, z tej i z tamtej strony równika stają harcerze i harcerki do Służby.

A gdy zaświeci Słońce Wolności, podejmiemy dalszą Służbę na Ziemiach Rzeczypospolitej...

DEKLARACJA IDEOWA HARCERSTWA POLSKIEGO NA WSCHODZIE

Walny Zjazd Związku Harcerstwa Polskiego na Środkowym Wschodzie, odbyty w Jerozolimie dnia 19 lipca 1942 roku, nawiązując do tradycji, postawy ideowej i prac Związku Harcerstwa Polskiego w Polsce uważa za celowe wypowiedzieć się w zasadniczych sprawach naszego życia.

Zdając sobie sprawę, iż :

1) moglibyśmy wszyscy zostać osądzeni niesprawiedliwie za tolerancję kompromisowości, dwulicowości, prywaty, ambicji osobistych, za zamykanie oczu na smutną rzeczywistość,

2) mimo i wbrew naszej woli zostaliśmy częścią reprezentacji Narodu Polskiego na obczyźnie,

3) postawa nasza, zachowanie, wzajemne odnoszenie, prace i wysiłek również wyrabiają i wyrabiać będą opinię o Narodzie i Państwie,

4) życie nasze mogłoby zbiec na sporach i kłótniach osobistych o rzeczy przeszłe i nieistotne,

5) część z nas pracę swą i wkład wysiłku dla Narodu i Państwa rzekomo odkłada na później — do Polski, uważając okres wojny za przejściowy — tymczasowy, godny jedynie spokojnego przeczekania, a nie trudu i wysiłku,

6) życie nasze mogłoby być pozbawione zasad etycznych i obowiązków służby obywatelskiej

DEKLARUJEMY

Jak wierzymy w BOGA, tak wierzymy w zwycięstwo i w WOLNĄ NIEPODLEGŁĄ POLSKĘ.

Nie ma i nie będzie dla nas "starej" i "nowej" Polski. Jest jedna i jedyna: Polska od Piastów aż do Jej Wielkiego Jutra.

Nie ma i nie będzie dla nas innego celu — jak powrót

do Kraju. A prawo do tego powrotu musimy okupić ofiarnym wysiłkiem i pracą, a nie cierpiętnictwem.

Nie może być dla nas innej drogi powrotu — jak droga służby Polsce.

Pierwszą służbą jest służba w szeregach Armii. Wokół tej Armii wszyscy musimy się skupić, gdyż ona prowadzi nas do Macierzy.

A jeśli nie przypadnie nam w udziale stanąć w szeregach, wówczas chcemy pełnić służby zastępcze i pomocnicze; gdyż z Armią chcemy być związani nie tylko sercem, lecz ofiarą i trudem. Bez zaparcia się i wyrzeczenia nie ma ofiar; bez ofiar nie ma zwycięstwa; bez zwycięstwa nie ma powrotu do Macierzy.

Chcemy nasz wysiłek wpleść jako ogniwo w łańcuch prac i trudów ludzi najlepszej woli, którzy dobro Rzeczypospolitej wyżej cenią, niż własne.

Każdy z nas musi w tej służbie zająć postereunek i trwać na nim.

Chcemy pełnić i będziemy pełnić naszą służbę bez zarzutu na wszystkich wyznaczonych posterunkach jak i na tych, które przyjmujemy na siebie dobrowolnie.

Dolożymy wysiłku, by ideowy poziom nasz i powierzonych nam młodzieży, podnieść i utrzymać jaknajwyżej.

Kryterium naszego charakteru, naszego postępowania i pełnionej służby będzie przestrzeganie prawa harcerskiego w całej jego rozciągłości.

Chcemy codziennym czynem świadczyć, żeśmy godni miana Polaka-harcera.

W poczuciu odpowiedzialności moralnej przed samym sobą, w poczuciu odpowiedzialności obywatelskiej przed Macierzą — stawiamy sobie pytania:

Jaką pełnimy służbę?

Z czym chcemy wrócić do Kraju?

Jacy mamy wrócić?

Mimo różnych dróg, jakie nas wiedą do Macierzy, czy to poprzez szlaki Europy, Azji, czy też Afryki, stwierdzamy, iż jednej my Polski dzieci.

Przystęp ma do nas tylko miłość braterska i wyrozumienie i dlatego miernikiem oceny jednostki będzie dla nas nie przynależność partyjna czy orientacja polityczna, lecz jej charakter, przydatność, służba i wyniki pracy.

Świadomi siły pozytywnego działania środowiska na kształtowanie charakterów, ogłaszamy deklarację powyższą, jako wyraz opinii i dorobku zespołu ludzi dobrej woli, którzy chcieliby, aby deklaracja ta przyczyniła się do wyraźnego skryształizowania oblicza ideowego i programowego Polaków na obczyźnie.

Z ROZKAZU GEN. SIKORSKIEGO DO HARCERZY

*"...Wszystko co nasze Polsce oddamy
W Niej tylko życie, więc idziem żyć".*

...Ufam, że wierni harcerskim ideałom będziecie umieli zawsze odnaleźć właściwą drogę służby i ofiary dla dobra najjaśniejszej Rzeczypospolitej Polskiej, że zapoczątkowane rzetelnym wysiłkiem prace na uchodźstwie przyczynią się do odrodzenia Harcerstwa w Kraju. Pewien jestem, że w oparciu o braterstwo skautowe będziemy odbudowywać życie społeczne Państwa.

Przekażcie moje serdeczne pozdrowienia i życzenia harcerzom i harcerkom rozszanym w gromadach od Iraku po Afrykę i Indie. Czuwajcie! Naczelny Wódz (—) Sikorski, Gen. Broni. Irak, m.p. 11.VI.1943 r.

ROZKAZ GEN. SOSNKOWSKIEGO DO HARCERZY

"Harcerze, krótki pobyt na terenie Bliskiego i Środkowego Wschodu nie pozwolił mi niestety na bliższe zapoznanie się z Wami i Waszą pracą. Wiem, że pracujecie dobrze i ofiarnie. Wiem, że wiernie służycie i służyć będziecie Polsce. Wierzę, że nawiązując do pięknej tradycji walk o niepodległość i naszych kampanij ostatniego ćwierćwiecza, Harcerstwo Polskie zapisze nowe chlubne karty swych dziejów. Pisze je ono zresztą, i to krwawymi zgłoskami, już teraz w Kraju, gdzie harcerze i harcerki biorą chlubny udział w walce z okupantem. Życzę wam, kochani harcerze i harcerki, aby kroki Wasze już wkrótce mocnym i radosnym echem odbiły się o polskie morze, lasy i góry. Czuwajcie! Naczelny Wódz (—) Sosnkowski. Gen. Broni". w.p. 1 Grudnia 1948.

DEKLARACJA

*Komitet Naczelny Związku Harcerstwa Polskiego
na zebraniu plenarnym w dniu 26 lutego 1944 r.
jednogłośnie uchwalił następującą deklarację w sprawie
całości i prawdziwej wolności Rzeczypospolitej.*

Harcerstwo Polskie jest nierozzerwalnie związane z dobrym i złym losem Rzeczypospolitej, której stanowi część integralną.

Harcerze w ciężkich latach pierwszego dziesięciolecia istnienia ruchu walczyli o wolność Narodu i niepodległość Rzeczypospolitej, stając "w pierwszym szeregu tych, którzy odważyli się sięgnąć po zaszczytne miano Żołnierzy Niepo-

dległości". Przez dwa następne dziesięciolecia wnosili swój radosny trud do dzieła budowy wskrzeszonego Państwa. Od pięciu lat na każdym, dostępnym sobie posterunku, znowu walczą o odzyskanie wolności i niepodległości Polski.

Zawsze, gdy wchodzi w grę żywotne interesy Rzeczypospolitej, Harcerstwo przyjmuje wobec nich czynną postawę: określa swoje stanowisko i podejmuje odpowiednią akcję, działając na terenie własnej organizacji i polskiego społeczeństwa, a — gdy tego zachodzi potrzeba — także na terenie obcym.

Polska podjęła walkę w obronie swej wolności. Wynikiem zwycięskiej wojny, w który niezachwianie wierzymy, ma być nie tylko Niepodległość Rzeczypospolitej Polskiej, ale taki porządek Europy i Świata, który — opierając się na zasadach moralności chrześcijańskiej, braterstwa i wzajemnej współpracy narodów — gwarantować im będzie wolność i niepodległość.

Od pewnego czasu zaczęto głosić zasady, sprzeczne z wyżej określonymi celami wojny Polski i jej zachodnich Sojuszników, posuwając się aż do brutalnych projektów rozbioru Rzeczypospolitej.

Harcerstwo uznaje za konieczne w tym momencie stwierdzić:

Zdajemy sobie doskonale sprawę z wyjątkowo ciężkiej sytuacji Polski w tej wojnie. Zwycięstwo możemy w niej odnieść tylko wówczas, o ile ani na krok nie odstępimy od zasad, w imię których weszliśmy do wojny, zarówno my, jak i nasi sojusznicy. **WIARĄ I WOLĄ NARODU JEST ZACHOWANIE PEŁNEJ WOLNOŚCI I INTEGRALNOŚCI RZECZYPOSPOLITEJ.**

Wierzymy przytem, że pełny i wolny rozwój narodów, które wchodzi w ramy Rzeczypospolitej, i dobrowolny ich udział twórczy w życiu Państwa jest podstawowym warunkiem słusznej i szczęśliwej jego przyszłości.

To jest nakazem i wytyczną naszej służby Polsce.

Postanawiając określone wyżej stanowisko Harcerstwa w sprawie wolności i integralności Rzeczypospolitej przekazać:

- wszystkim członkom Związku Harcerstwa Polskiego, gdziekolwiek się oni znajdują,
 - polskiej opinii publicznej, oraz
 - Władzom Rzeczypospolitej Polskiej,
- czynimy to nie tylko dla podania im do wiadomości naszego stanowiska, ale także dla zadeklarowania, że — jako ruch młodych, stawiających sobie za zadanie służbę Bogu, Polsce i bliźnim — podjęliśmy na dostępnym nam odcinku polskim i

międzynarodowym najwyższy wysiłek w celu zrealizowania określonych wyżej zasad.

POSIADAMY NIEZACHWIANĄ WIARĘ W NIESPOŻYTE SIŁY ŻYWOTNE NARODU, KTÓRE SPOWODUJĄ, ŻE NIE PRZETARGI DYPLOMATYCZNE ALE WOLA I CZYN NARODU PRZYWRÓCĄ RZECZYPOSPOLITEJ NIEPODLEGŁOŚĆ W RAMACH NIEUSZCZUPLONYCH JEJ GRANIC.

* * *

CHARAKTERYSTYKA PRACY HARCERSTWA POZA GRANICAMI KRAJU

Żywotność Harcerstwa jest jego uderzającą cechą w tej wojnie. Mimo ciężkich niejednokrotnie i nienormalnych warunków, pełni ono swą służbę Sprawie i rozwija się organizacyjnie. Wszędzie praca nasza powstawała spontanicznie, jako wynik inicjatywy poszczególnych jednostek w terenie, skupiających wokół siebie innych harcerzy, bez rozkazów od władz, bez zachęty i bez pomocy, a często wbrew przeszkodom. Jesteśmy wszędzie we wszystkich krajach, gdzie przebywają Polacy.

Pracą swą wykazało Harcerstwo wysoki stopień wyrobienia organizacyjnego. Mimo ciężkich warunków nie przerwało pracy, nie zagubiło tropu, nie zeszło ze swej drogi na manowce. Utrzymało swój charakter społecznej organizacji młodzieży. Własną zgodną wolą podjęło realizowanie ważnych zadań, wynikających z nakazu chwili dziejowej, osiągając duże rezultaty. Jest wśród młodzieży polskiej zagranicą jedyną organizacją wychowawczą. Mimo trudności po różnych odległych od siebie krajach i mimo trudności w początkowym okresie w utrzymywaniu kontaktu, zachowało swą jedność organizacyjną.

Zgodnie z tradycją Harcerstwo jest w pracy swej związane ściśle z najbardziej istotnymi zagadnieniami Polski. To też prace podjęte i prowadzone przezeń są wyrazem realizacji na odcinku młodzieży najważniejszych zagadnień stojących przed Narodem. Ma Harcerstwo swój udział w odbudowie Sił Zbrojnych poza granicami kraju. Na Wschodzie podjęło Harcerstwo wespół z innymi czynnikami zadania wychowania młodzieży ewakuowanej z Rosji. W Wielkiej Brytanii podjęło Harcerstwo spontanicznie, jako nakaz chwili "akcję szukania przyjaciół dla Polski wśród młodzieży brytyjskiej", osiągając w niej znaczne rezultaty.

Podkreślić trzeba bardzo korzystny i ważny dla przyszłej odbudowy Harcerstwa fakt, że w Siłach Zbrojnych za-

równy w Wielkiej Brytanii jak i na Wschodzie utrzymana została, mimo niesprzyjających warunków służby wojskowej, duża liczba harcerzy w świadomości przynależności organizacyjnej do Harcerstwa, w bliskim kontakcie organizacyjnym, a nawet w "sprawności harcerskiej" poprzez aktywizm licznych imprez harcerskich. Większość harcerzy w Siłach Zbrojnych, mimo trudnych warunków, nie odpadła od organizacji. Będzie to ważnym czynnikiem przy odbudowie Harcerstwa.

Harcerstwo poza granicami Kraju składa się z dużo większej procentowo, niż kiedykolwiek w przeszłości, liczby ludzi dorosłych, biorących pełny udział w życiu Polski. Stąd też zadania społeczne Harcerstwa przejawiają się silniej, niż kiedykolwiek przedtem, obok wychowawczej pracy Harcerstwa. Cieszy się przytem Harcerstwo niemal powszechnie wielką życzliwością, zrozumieniem jego roli i oceną jego osiągnięć ze strony społeczeństwa. Życzliwość i pomoc ze strony czynników rządowych jest wyraźnym dowodem oceny pracy Harcerstwa również przez Rząd.

Będąc jedyną organizacją wychowawczą młodzieży, Harcerstwo, świadome swego zadania, czuje się obowiązany do zajmowania się i do reprezentowania spraw wychowawczych całej młodzieży polskiej.

OSIĄGNIĘCIA ROKU 1943.

Sprawozdanie niniejsze obejmuje okres od dnia 1 stycznia do dnia 31 grudnia 1943 r. Ponieważ jednak jest to pierwsze sprawozdanie roczne poza granicami Kraju wydawane drukiem i ponieważ w warunkach stworzonych przez wojnę praca nie szła utartym od lat korytem, lecz rozwijała się szukając nowych dróg i krystalizowała się, koniecznym będzie tutaj również odnośnienie się do okresu poprzedniego.

Działalność Komitetu rozpoczęta na terenie W. Brytanii w grudniu 1940 r. po konferencji instruktorskiej w Perth i prowadzona od tego czasu bez przerwy, przyjęta została do wiadomości przez Rząd w mieciącu sierpniu 1942 r. Zebranie Komitetu odbyte w Londynie w dniu 15 stycznia 1943 r. zdecydowało o przeniesieniu punktu ciężkości pracy ze Szkocji do Londynu oraz wybrało członków Prezydium Komitetu.

Przez cały ten okres praca harcerska w W. Brytanii inicjowana była i prowadzona — przy dużej życzliwości władz wojskowych — przez indywidualnych instruktorów, żołnierzy poszczególnych oddziałów Armii Polskiej w Szkocji, a później także i Lotnictwa. Oparta ona była o Ognisko Harcerskie w Castlemians, siedzibę Przewodniczącej hm. Olgi

Małkowskiej, gdzie odbywały się periodyczne zjazdy i konferencje poświęcone omawianiu i uzgadnianiu prac.

Prezydium Komitetu ukonstytuowało się w dniu 29 kwietnia 1943 r. w związku z przyjazdem do Londynu hm. K. S., Wiceprzewodniczącego Komitetu Naczelnego. Do tego czasu Komitet nie miał do dyspozycji nikogo, ktoby mógł się zajmować wyłącznie całością spraw harcerskich.

Również na Wschodzie, w oparciu o grono instruktor-skie, podobnie jak to miało miejsce w W. Brytanii, — rok 1942 przyniósł skryształizowanie organizacyjnej pracy Harcerstwa. Zjazd Związku Harcerstwa Polskiego na Wschodzie w lipcu 1942 r. wybrał Radę ZHP na Wschodzie, która z kolei powołała Komendę ZHP na Wschodzie.

Rok 1943 przyniósł następujące osiągnięcia:

- 1) unormowanie ustroju i władz Harcerstwa poza granicami kraju oraz ustalenie sytuacji formalno-prawnej, zarówno w stosunkach wewnętrznych, jak i zewnętrznych,
- 2) zorganizowanie i rozbudowa pracy władz harcerskich i ich organów.
- 3) wzmocnienie prac harcerskich prowadzonych przez władze i jednostki harcerskie zwłaszcza, — na Wschodzie i w Afryce. Wzmocnienie i uregulowanie akcji "szukania przyjaciół dla Polski", rozbudowa pracy harcerek, rozbudowa pracy harcerzy oraz wzmocnienie akcji kolonij i obozów w Wielkiej Brytanii.
- 4) rozbudowa i unormowanie prasy harcerskiej. Na Wschodzie zorganizowane zostało pismo "Skaut". W W. Brytanii biuletyn "Ognisko Harcerskie", wydawany na powielaczach przybrał formę drukowaną,
- 5) zorganizowanie strony gospodarczej i zapewnienie podstaw gospodarczych pracy,
- 6) powołanie i zorganizowanie nowych działów pracy, a mianowicie:
 - a) Działu Szkolenia Starszyny, które weszło wreszcie na tory realizacyjne, przynosząc przede wszystkim kilka kursów podharcemistrzowskich, instruktorski kurs korespondencyjny, wreszcie kurs harcemi-strzowski,
 - b) Działu Odbudowy Harcerstwa, obejmującego również zagadnienia udziału w akcji opieki społecznej po wojnie, powołanego w drugiej połowie roku w związku z nastawieniem pracy na zagadnienia odbudowy Harcerstwa,

- c) Działu Żeglarskiego zajmującego się przede wszystkim przygotowaniem odbudowy Harcerstwa Żeglarskiego,
 - d) Działu Wydawniczego, przygotowującego przede wszystkim przedruki podręczników harcerskich dla przyszłej pracy w kraju, a następnie prasę harcerską,
- 7) sprecyzowanie ogólne programu odbudowy Harcerstwa i prac przygotowawczych, jako jednego z najważniejszych zadań Harcerstwa poza granicami Kraju, obok prowadzonej od początku akcji "szukania przyjaciół dla Polski" wśród młodzieży, a zwłaszcza wśród Skautingu Brytyjskiego. Interesującym fragmentem są tu zwłaszcza wnioski co do Harcerstwa Lotniczego, Motorowego i Żeglarskiego,
- 8) wzmocnienie stanowiska Harcerstwa Polskiego jako "skautingu jednego z najbardziej skautowych krajów" wobec władz skautowych brytyjskich oraz wzmoczenie zaufania Skautingu Brytyjskiego, a zwłaszcza Głównej Kwatery Imperialnej Skautów, do Harcerstwa.
- Zaznaczyć trzeba, że duże rezultaty, jakie osiągnięte zostały w roku sprawozdawczym, trzeba przede wszystkim zawdzięczać gruntownej i wytrwałej pracy prowadzonej przez Harcerstwo od chwili przyjazdu do W. Brytanii i przez Komitet od chwili jego powołania na Zjeździe w Perth w grudniu 1940 r.

KOMITET NACZELNY ZWIĄZKU HARCERSTWA POLSKIEGO

"Komitet Naczelny ZHP prowadzi w ramach statutu Związku Harcerstwa Polskiego działalność zmierzającą do organizowania Harcerstwa Polskiego poza granicami Kraju, współpracuje ze Skautingiem Międzynarodowym oraz reprezentuje Związek Harcerstwa Polskiego" — (Par. 1 Reg. Wewn. Komitetu).

Przewodniczący Związku Harcerstwa Polskiego wyraził zgodę na działalność Komitetu.

W roku sprawozdawczym Komitet składał się z 18 instruktorów częściowo wybranych przez Zjazd Instruktorski w Perth dnia 22.XII.1940, częściowo dokooptowanych później. Ponadto z tytułu pełnionych funkcji w skład Komitetu wchodził: Kapelan Komitetu Naczelnego oraz Komendantka Harcerek w W. Brytanii.

Przewodniczącą Komitetu jest dhna Hm RP. Olga Małkowska. W jej zastępstwie pracami Komitetu kierował Wiceprzewodniczący Komitetu hm. K. S.

Praca Komitetu normowana jest regulaminem wewnętrznym, uchwalonym przez Kolegium Komitetu na posiedzeniu w dniu 20-go czerwca 1943 r. i przyjętym do wiadomości przez Ministerstwo Spraw Wewnętrznych.

1) Kolegium Komitetu Naczelnego.

Zgodnie z regulaminem do kompetencji Kolegium Komitetu należą:

- a) ustalanie programu pracy i budżetu Komitetu oraz przyjmowanie sprawozdań z pracy i wykonania budżetu,
- b) decyzje we wszystkich sprawach wniesionych przez Prezydium lub członków Komitetu na zebranie Kolegium Komitetu,
- c) wybór Komisji Rewizyjnej i Sądu Harcerskiego,
- d) uchwalenie i zatwierdzenie regulaminów wewnętrznych,
- e) przyjmowanie, tworzenie i rozwiązywanie jednostek terytorialnych.

W roku sprawozdawczym odbyły się trzy zebrania Kolegium Komitetu, a mianowicie:

- 1) 16-go stycznia 1943 r. w Londynie. Kolegium przedyskutowało zasady regulaminu wewnętrznego Komitetu oraz dokonało wyboru członków Prezydium. Omówiono również sprawę Zjazdu Harcerstwa w W. Brytanii, ustalając, że Zjazd odbędzie się w Edynburgu w dniu 21 marca 1943 r.
- 2) 19 i 20 czerwca 1943 r. w Londynie. Program zebrania objął:
 - a) omówienie sprawozdania z pracy Prezydium za okres wiosenny,
 - b) omówienie całokształtu akcji "szukania przyjaciół",
 - c) uchwalenie regulaminu wewnętrznego Komitetu,
 - d) wyodrębnienie "okręgu brytyjskiego",
 - e) wybory Komisji Rewizyjnej i Sądu Harcerskiego,
- 3) 9 i 10 października 1943 r. w Londynie. Zebranie rozpoczęło się uczczeniem pamięci druhów ks. Jana Mauersbergera i Stanisława Sedlaczka w związku z otrzymaną wiadomością o ich śmierci.

Program zebrania objął:

- a) omówienie prac Prezydium za okres letni 1943 r.
- b) przedyskutowanie zagadnienia odbudowy duchowej, organizacyjnej i gospodarczej Harcerstwa po wojnie i przyjęcie programu pracy Działu Odbudowy,
- c) przedyskutowanie i przyjęcie programu pracy oraz uchwalenie budżetu Komitetu na rok 1944.

W zebraniach Komitetu brał udział Delegat Rządu do Związku Harcerstwa Polskiego, mgr. Antoni Wójcicki.

Omawiając prace Komitetu trzeba podkreślić, że składa się on wyłącznie z instruktorów i instruktorek harcerskich, reprezentując opinię i wolę gromady instruktorskiej.

2) Prezydium Komitetu Naczelnego.

Prezydium Komitetu powołane zostało do życia w dniu 16 stycznia 1943 r. w związku z uchwaleniem też regulaminu wewnętrznego. Prezydium ukonstytuowało się w dniu 29 kwietnia 1943 r. w następującym składzie:

Przewodnicząca	— hm. R.P. Olga Małkowska
Wiceprzewodniczący	— hm. K.S.
Sekretarz	— hm. S.M.
Skarbnik	— hm. W.W.
Kierownik Działu Zagranicz.	— hm. H.K.
Członek Prezydium	— hm. W.D.
Członek Prezydium	— hm. A.D.

W czasie zebrania Kolegium Komitetu Naczelnego w dniu 10 października nastąpiła rekonstrukcja Prezydium. Wobec niemożności uczestniczenia w pracach ustąpili z Prezydium druhowie hm. S.M. i hm. A.D. Kolegium powołało wówczas do Prezydium hm. Cz.S., który objął obowiązki skarbnika. Sekretarzem Komitetu został hm. W.D.

Zgodnie z regulaminem wewnętrznym do zakresu działania Prezydium należy:

- a) kierowanie pracami harcerskimi w ramach programu pracy i uchwał Kolegium,
- b) załatwianie spraw przekazanych przez Kolegium,
- c) decydowanie w sprawach nagłych, zastrzeżonych dla Kolegium, jeśli Kolegium nie może być zwołane, z obowiązkiem późniejszego przedstawienia decyzji do zatwierdzenia Kolegium.

W ciągu roku sprawozdawczego odbyło się łącznie 17 zebrań Prezydium. Poświęcone one były omawianiu prac, zamierzeń oraz spraw bieżących. Zebrania Prezydium zwoływał i przewodniczył im Wiceprzewodniczący Komitetu.

3) Dział duszpasterski.

Funkcję Kapelana Komitetu Naczelnego Związku Harcerstwa Polskiego pełnił ks. phm. K. S. W miesiącu czerwcu funkcję tę objął ks. M. S.

Na terenie W. Brytanii liczba księży kapelanów harcerskich wyniosła pod koniec roku—11. Prawie wszyscy z nich, będąc instruktorami Związku, prowadzili bezpośrednio lub

pośrednio czynną pracę harcerską w kręgach starszoharcerskich lub drużynach.

Praca Działu Duszpasterskiego uległa w roku sprawozdawczym znacznemu rozbudowaniu, przynosząc następujące osiągnięcia:

- 1) nawiązano ścisłą współpracę z katolickim skautingiem angielskim. Współpraca ta trwa. Mamy już poza sobą piękne jej wyniki w postaci choćby wyszukiwania rodzin katolickich, które z prawdziwą radością zaofiarowały swoje domy dla polskich junaków w czasie ich urlopów świątecznych. Chłopcy ci znajdują tam, oprócz miłej atmosfery rodzinnej, towarzystwo i opiekę skautów angielskich.
- 2) Harcerska kolonia letnia w Silecroft posiadała stałego kapelana. Codzienna Msza św. i częsta Komunia św. przyczyniły się w znacznym stopniu do podniesienia życia duchowego wśród uczestników kolonii.
- 3) Do programu szkolenia starszozny harcerskiej dołączono znajomość kilku encyklik i broszur o treści religijno-społecznej,
- 4) We wrześniu 1943 r. odbyły się krótkie rekolekcje zamknięte dla starszych harcerzy w "Campion House", zakończone kominkiem i dyskusją na temat "Harcerska służba Bogu, poprzez służbę Polsce i bliźniemu" W zebraniu wzięło udział 28 osób.
- 5) Dnia 7.9.43 na konferencji księży kapelanów lotnictwa wygłoszono odczyt p.t. "Zagadnienia religijne w skautingu wogóle, a w Harcestwie w szczególności".
- 6) W ostatnich miesiącach 1943 r. urządzane były w każdy poniedziałek w Ognisku Harcerskim w godzinach wieczornych odczyty dyskusyjne z zakresu Pisma św.
- 7) Odbyły się trzy konferencje duszpasterskie, podczas których poruszono:
 - a) program pracy duszpasterstwa harcerskiego,
 - b) zadania kapłanów w Harcerstwie (rozesłano wszystkim kapelanom),
 - c) praktyczna praca harcerza katolika w chrystianizowaniu świata,

Ponadto Dział rozpoczął przygotowania do wydania Modlitewnika Harcerskiego.

4) Sprawy zagraniczne.

a) HARCERKI

Harcerki współpracują z 3-ma głównymi ośrodkami żeńskiej międzynarodowej pracy skautowej na terenie Wielkiej Brytanii, a mianowicie:

- 1) Tymczasowym Komitecie Światowym (Interim Committee).

- 2) Podkomitecie Szkolenia Instruktorskiego (Training Subkommittee).
- 3) Komitecie Międzynarodowej Służby Skautek (Guide Intenational Service Committee).

Tymczasowy Komitet Światowy (Interim Committee).

W związku z wybuchem wojny w r. 1939 Komitet Światowy przerwał swoją działalność. Działo nadal nadal Biuro Światowe Skautek.

W 1940 r. Dyrektorka Biura Światowego Mrs. Leigh-White przeniosła się do Nowego Yorku i tam w październiku 1940 r. powstał „Ośrodek Półkuli Zachodniej“ (Western Hemisphere Centre) oraz „Komitet Doradczy“ tego Ośrodka (Advisory Committee to the Western Hemisphere Centre). W sierpniu 1941 r. powstała przy Biurze Światowym w Londynie t. zw. „Emergency Group” złożona z członkiń byłego Komitetu Światowego, które znalazły się na terenie W. Brytanii i z członkiń Biura Światowego.

W czerwcu 1942 r. „Emergency Group” została nazwana „Interim Committee”, czyli Komitet tymczasowy. Skład tego Komitetu został uzgodniony z członkiniami byłego Komitetu, znajdującymi się na terenie Wielkiej Brytanii, Szwecji, Norwegii i Ameryki. Wszystkie one zgodziły się, by „Tymczasowy Komitet” przyjął odpowiedzialność za kierunek ideowy prac Biura Światowego, oraz załatwiał te sprawy Komitetu Światowego, które wypływały z potrzeby chwili. W skład Tymczasowego Komitetu wchodzi także jedna członkini Polka, Hm. R.P. Olga Małkowska.

Podkomitet Szkolenia Instruktorskiego

Podkomitet ten wchodzący w skład Komitetu Światowego został wskrzeszony po 4-ro letnim zawieszeniu w marcu 1940 r. Przewodniczącą jego jest Polka Hm. R.P. Olga Małkowska. Wśród 8 członkiń Komitetu jest również druga Polka hm.M.K.

Praca Podkomitetu w r. 1943 polegała na kontaktach z neutralnymi krajami Europy i obu Ameryk, oraz skupiała się nad przygotowaniem planów pracy na okres powojenny.

Komitet Międzynarodowej Służby Skautek (Guide International Service Committee).

Komitet powołany został do życia w lutym 1941. Praca jego polega na organizowaniu zespołów skautek, które po sumiennym przećwiczeniu wysyłane będą po wojnie do najbardziej wyniszczonych krajów Europy, aby tam nieść

pomoc. Narazie jest w projekcie wysyłka zespołów do Polski, Grecji i Jugosławii. Skautki przede wszystkim chcą nieść pomoc dzieciom. W skład Komitetu wchodzi jako członkini Hm.R.P. Olga Małkowska.

Harcerki Polskie udzielały pomocy w pracach organizacyjnych G.I.S.'u. I tak np. Dhna M.K. pomagała jako instruktorka w kursie dla ochotniczek G.I.S.'u w Waddow, w miesiącu kwietniu 1943 r. Dhna Małkowska na 2-ch kursach w Londynie. Prócz tego wygłosiła ona szereg odczytów w różnych miastach Anglii na temat organizacji G.I.S.'u i możliwości, oraz potrzeby tego rodzaju pracy w powojennym świecie.

Dzień myśli braterskiej.

22-gi luty jest stale obchodzony przez wszystkie skautki świata jako Dzień Myśli Braterskiej. Pomimo wojny wszędzie urządzono uroczystości i składki, jak co roku napływały, do Biura Światowego Skautek na cele ogólne światowych potrzeb skautingu żeńskiego.

Nasz Chalet.

Nasz Chalet mimo wojny działa skupiając na swym terenie skautki różnych narodów przebywające obecnie w Szwajcarii — na kursach i obozach.

b) HARCERZE

Dział zagraniczny

W marcu 1943 roku został w ramach Komitetu zorganizowany Dział Zagraniczny, którego Kierownictwo objął hm. H.K., który pod koniec ubiegłego roku przyjechał z Francji.

Kierownik Działu Zagranicznego bierze udział w miesięcznych zebraniach skautowych międzyalianckich odbywających się pod przewodnictwem Dyrektora Biura Międzynarodowego. W wydawnictwie kwartalnym Biura „Jamboree“ ukazują się stale wiadomości o Harcerstwie Polskim. Osobisty kontakt Kierownika Działu z Imperialną Kwaterą Główną jest bardzo żywy, szczególnie od czasu powołania nowego Międzynarodowego Komisarza Brytyjskiego we wrześniu 1943 r. Wymiana poglądów w drodze korespondencji zarówno z Główną Kwaterą Imperialną, jak i z Biurem Międzynarodowym, prowadzona jest na dużą skalę. Dotyczy ona wielu tematów aktualnych, oraz przyszłości skautingu. Dział Zagraniczny utrzymuje również stale kon-

takty i wymienia poglądy z Deputy Chief Scout'em Stanów Zjednoczonych, Naczelnym Komisarzem Skautowym Kanady, Komisarzem Międzynarodowym Szwecji i kilkoma wybitniejszymi instruktorami narodowych organizacji europejskich, przebywających w Londynie. Z „Overseas Commissioner'em“ Brytyjskiej Kwatery Imperialnej ustalone zostały ramowe wytyczne dla współpracy skautingu brytyjskiego i drużyn polskich na terenie Imperium Brytyjskiego.

Kontakt z kilku czołowymi osobistościami skautingu amerykańskiego został nawiązany, dzięki dwukrotnemu pobytowi w New Yorku jednego z naszych instruktorów — żeglarzy. Ostatnio podjął je w sposób bardziej planowy jeden z działaczy ZHP przebywający stale w New Yorku. Rozmowy prowadzone z przedstawicielami skautingu Ameryki dotyczyły zagadnień odbudowy Z.H.P., konferencji przedstawicieli skautingu Europy i Ameryki, pomocy polskim środowiskom uchodźczym itp. Dział Zagraniczny w okresie sprawozdawczym opracował szczegółowe wytyczne współpracy z U.S.A. i ustalił formy jej realizowania. Opracowane uwagi na temat pracy Harcerstwa Polskiego poza granicami kraju podczas wojny rozesłano zainteresowanym czynnikom.

Wyzyskując wyjazdy siedmiu naszych instruktorów i harcerzy do Kanady odnowiono kontakty ze skautingiem kanadyjskim, które przed wojną były bardzo żywe. Canadian Boy Scouts przedrukowali książkę „Skauting dla chłopców“ Baden Powell'a w nakładzie 3,000 egzemplarzy, jako „dar dla Harcerstwa Polskiego“.

W Brazylii skauci masowo wzięli udział w uroczystościach i nabożeństwach za Polskę w dniu 3 maja, oraz urządzili specjalne manifestacje we wrześniu z okazji dnia protestu przeciw prześladowaniom polskiego dziecka.

W Portugalii rozesłano wśród skautów i różnych czynników zainteresowanych informacje o Harcerstwie Polskim w 1000 egz.

Skauci węgierscy udzielają nadal poparcia grupie harcerzy polskich, jacy znaleźli się na ich terenie. Jest to nowy wkład do przyjaźni skautowej polsko-węgierskiej, która tak silnie kwitła przed wojną.

Prasa skautowa Wielkiej Brytanii tak organizacji żeńskiej jak i męskiej bardzo często zamieszcza nie tylko notatki, ale i dłuższe artykuły o Harcerstwie Polskim. Tak samo przedstawia się sprawa ze skautową prasą kanadyjską.

Prasa organizacji polskich (Kanady i Stanów Zjednoczonych) rozpoczęła zamieszczać od połowy okresu sprawo-

dawczego podobnie jak przed wojną, fotografie, artykuły i notatki o Z.H.P.

Harcerstwo będące częścią skautingu i biorące przypadającą nań z tego tytułu część odpowiedzialności za całość ruchu dąży do wprowadzenia do programu skautingu względnie do wysunięcia na plan pierwszy następujących postulatów:

- 1) Byli i obecni starsi skauci i skautki, ludzie dojrzały i na stanowisku, winni być zrzeszeni i jako tacy włączeni w szeregi ruchu skautowego. Jako zorganizowana masa powinna ona stanąć na czele akcji, mającej na celu braterską współpracę narodów.
- 2) Niezależnie od team'ów relief'owych skauci i skautki (byli skauci i były skautki) znajdujący się w szeregach sił zbrojnych i służb pomocniczych alianckich winni być poinformowani o zadaniach, jakie na nich nakłada fakt przynależności do skautingu, a które z chwilą ustania walki mogą wypełnić w stosunku do młodzieży krajów obecnie okupowanych. Akcja ta może dać wielkie rezultaty budząc wiarę i zaufanie ludności Europy do człowieka.
- 3) Harcerstwo prowadząc wychowanie w duchu polskim mas młodzieży polskiej rozproszonej po całym świecie pragnie poprzez współpracę międzynarodową młodzieży wnosić do kultury ogólnej świata dorobek polskiej myśli skautowej. W ten sposób widzi praktyczne zastosowanie zasady, którą od 1929 r. zaczął głosić Baden-Powell, że wprowadzanie oryginalnych pierwiastków kultur narodowych stanowi istotny składnik wzajemnej współpracy i dorobku skautingu jako ruchu międzynarodowego.
- 4) Skauting jako ruch społeczny winien położyć szczególny nacisk na organizowanie działalności, stwarzając praktyczny program pracy dorosłych członków organizacji.

Harcerstwo polskie poza granicami kraju.

Na odcinku Harcerstwa Polskiego poza granicami kraju nastąpiły podczas wojny ogromne przemiany. W Danii harcerstwo nie tylko kontynuuje pracę, ale nawet rozrosło się. We Francji pracuje z dobrymi wynikami, mimo trudnych warunków.

Drużyny skautowe Zjednoczenia Rzymsko-Katolickiego w Ameryce wchodzące w skład *Boy Scouts of America* można również uznać za polską organizacją harcerską na terenie U.S.A. Mimo trudności wojennych utrzymują się one mniej

więcej na poziomie z przed 1940 r. Istniejące jeszcze w r. 1940 organizacje harcerskie w Kanadzie, Argentynie oraz U.S.A. (poza Z.P.R.K.) przestały istnieć. Jest to wynikiem postępującego naprzód procesu asymilacyjnego, który wojna przyspieszyła, wymagając od obywateli amerykańskich nie tylko lojalności, ale także czynnego patriotyzmu. Młodzież pochodzenia polskiego stanęła w pierwszym szeregu tych, którzy wiernie służą gwiazdzistemu sztandarowi (Polacy np. stanowili 30% ochotniczej armii amerykańskiej, zanim została wprowadzona obowiązkowa służba wojskowa, gdy Amerykanie polskiego pochodzenia nie przekraczają 4% ludności U.S.A.)

Z.H.P. próbuje wypracować takie formy pracy młodzieży polskiej poza granicami kraju, aby znalazła w nich miejsce lojalność w stosunku do obowiązków obywatelskich kraju zamieszkania i przywiązanie do nowej ojczyzny, przy równoczesnym utrzymaniu łączności z Polską, z jej kulturą i tradycją.

Kierownik Działu Zagranicznego utrzymuje stałą korespondencję z szeregiem działaczy harcerskich i młodzieżowych obu Ameryk oraz innych terenów mniejszościowych i emigracyjnych.

5) Dział Gospodarczy

Dział Gospodarczy zorganizowany został w miesiącu maju roku sprawozdawczego. Kierownictwo Działu było początkowo w rękach hm. W.W. następnie zaś od dnia 1 listopada w rękach hm. Cz. S.

Dział Gospodarczy obejmuje sprawy:

- a) finansowe — budżet, kasa, księgowość,
- b) gospodarcze — inwentarz, zaopatrzenie materiałowe, komisja dostaw.

Sprawy finansowe.

Rachunek działalności Komitetu Naczelnego sporządzony na dzień 31.XII.1943 r. zamyka się sumą £2189.08.04½

Po stronie wpływów na sumę tę złożyły się:

1) składki organizacyjne	£ 185.01.01
2) dochody niestałe (sprzedaż wydawnictw, kart pocztowych itp.)	" 101.00.03 ½
3) subwencje władz państwowych	" 1879.10.00
4) ofiary	" 13.17.00

Administracja składek członkowskich harcerzy w W. Brytanii uregulowana została dopiero w drugiej połowie roku. Wpływy ze składek wykazują tendencję rozwojową zarówno co do liczby płacących, jak też i wysokości i regular-

ności wpłat. Składki obowiązują wszystkich harcerzy i wszystkie harcerki. Wysokość ich dla dorosłych wynosi co najmniej: dla oficerów 3 sh., dla podoficerów 2 sh., dla szeregowych 1 sh. Zainteresowani mogą zadeklarować wyższą stawkę miesięczną.

Dochody niestełe obejmują przede wszystkim wpływy ze sprzedaży wydawnictw, jak np. książki, kartki pocztowe itp. Podkreślić tu trzeba, że pismo "Ognisko Harcerskie" doręczane jest wszystkim członkom bezpłatnie. Projekty rozwinięcia akcji imprez dochodowych natrafiają na trudności znalezienia personelu celem ich uruchomienia.

W miesiącu wrześniu 1943 r. założona została przez fachowego księgowego szczegółowa księgowość Komitetu. Jest ona nadal starannie prowadzona.

Na podstawie danych opartych na doświadczeniu ubiegłych miesięcy i danych z ośrodków pracy poza W. Brytanią oraz w oparciu o określony program pracy, Dział opracował we wrześniu 1943 r. szczegółowy preliminarz budżetowy Harcerstwa na rok 1944, który został uchwalony przez Zebranie Kolegium Komitetu, a następnie przedstawiony wszystkim zainteresowanym ministerstwom. W związku z tym w budżetach odpowiednich ministerstw przewidziane zostały specjalne kwoty na pomoc w pracach harcerskich zarówno dla Komitetu Naczelnego jak i dla wszystkich innych ośrodków pracy poza W. Brytanią, na rok 1944.

W działalności finansowej przejawiało się dążenie do zapewnienia pewnej niezależności finansowej w miarę jak pozwalają na to warunki życia poza granicami kraju. Dlatego też Komitet dąży do powiększenia wpływów własnych obejmujących przede wszystkim składki i dochody niestełe. Wysokość tych pozycji jak na warunki uchodźcze, jest zadawalniająca, tembardziej, że wykazują one stały wzrost zwłaszcza w ostatnich miesiącach.

Podkreślić trzeba, że działalność finansowa wzmogła się bardzo pod koniec roku w związku z ogólnym rozwojem pracy.

Sprawy gospodarcze.

Dla prawidłowej pracy biura konieczną rzeczą było uzyskanie odpowiedniego lokalu i inwentarza. W zakresie lokalu Biuro Komitetu korzysta z pomieszczenia udzielonego przez Ministerstwo Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego. W zakresie inwentarza: stoły i krzesła udzielone zostały przez to Ministerstwo, natomiast wyposażenie kancelaryjne zakupione zostało z funduszków Komitetu.

Ponadto Dział Gospodarczy prowadził t. zw. Komisję Dostaw, mającą na celu rozprowadzenie powielanych i dru-

kowanych wydawnictw Komitetu, dostawę krzyży, kart świątecznych itp.

Reasumując osiągnięcia Działu Gospodarczego na od-cinku finansowym na pierwszym miejscu postawić trzeba:

- 1) organizację gospodarki Komitetu i zaprowadzenie ksiąg,
- 2) opracowanie budżetu na rok 1944 i zapewnienie moc-nych podstaw finansowych dla pracy Komitetu oraz dla ośrodków pracy ZHP na Wschodzie,
- 3) zorganizowanie administracji składek,
- 4) zwrócenie uwagi na dochody własne, poza subwencjami od władz.

BILANS KOMITETU NACZELNEGO ZWIĄZKU HARCERSTWA POLSKIEGO

sporządzony na dzień 31 grudnia 1943 roku.

Stan Czynny

	£	s.	d.
I. Gotówka	427	19	10½
Kasa	42	08	4½
Midland Bank			
Belgravia Br.	385	11	6
II. Ruchomości	79	16	—
Maszyny do pis., powielania itp. w/g spisu			
III. Krzyże, wydawnictwa do rozsprzedaży	179	12	5
IV. Zaliczki do wyliczenia	177	14	3
<i>Razem</i>	865	02	6½

Stan Bierny

I. Subwencja na styczeń 1944 r.	69	—	—
II. Subwencja na cele specjalne	96	15	4
III. Ofiary na cele specjalne	55	11	10
IV. Majątek netto na dz. 31.XII.1943 r.	643	15	4½
<i>Razem</i>	865	02	6½

Londyn, 8 marca 1944 r.

St.Z. księgowy

Hm. Cz.S. Kierownik Działu Gospodarczego

6) Wyciąg z protokołu Komisji Rewizyjnej.

Komisja Rewizyjna Komitetu Naczelnego Z.H.P. przeprowadziła kontrolę działalności gospodarczej Prezydium Komitetu za rok 1943 i stwierdziła, że jest ona prowadzona należyście.

Szczegółowe zalecenie natury raczej technicznej zostały przedstawione Prezydium Naczelnego Komitetu w odrębnym protokole Komisji.

Komisja Rewizyjna wnosi, aby Komitet Naczelny przyjął do zatwierdzającej wiadomości przedstawione sprawozdanie rachunkowe i zestawienie bilansowe za rok 1943 i udzielił Prezydium absolutorjum z dokonanych czynności.

Londyn, dnia 27 kwietnia 1944 r.

(—) Dr. Z. Szydłowski hm.
Przewod. Komisji Rewizyjnej

7) Dział odbudowy.

Dział Odbudowy w Komitecie Naczelnym powołany został z dniem 1-go września 1943 r. Kierownictwo Działu powierzono hm. K.W. Program pracy działu przedyskutowany został i ustalony na zebraniu kolegium w dniu 10 października 1943 r.

Prace działu szły w następujących kierunkach:

1. przygotowanie odbudowy organizacyjnej Harcerstwa,
2. przygotowanie odbudowy gospodarczej Harcerstwa,
3. przygotowanie udziału Harcerstwa w akcji powojennej opieki społecznej,
4. opieka nad jeńcami.

Prace te były wykonywane bądź przez dział odbudowy bezpośrednio bądź też przez inne zainteresowane działy przy pomocy Działu Odbudowy.

1) Przygotowania do odbudowy organizacyjnej Harcerstwa.

Cel ten sprecyzowany w lecie 1943 r. przyświeca odtąd niemal wszystkim naszym poczynaniom. Pod tym kątem widzenia prowadzone jest zarówno szkolenie instruktorskie, jak i akcja wydawnicza — przedruki podręczników harcerskich, jak również akcja współpracy skautowej polsko-brytyjskiej. Szczegóły wyżej wspomnianych poczynąń znajdują się w odpowiednich rozdziałach.

Wspomnieć jednak trzeba o przygotowaniach czynionych na odcinku odbudowy Harcerstwa Żeglarskiego, Lotniczego i Motorowego. Przygotowania do odbudowy Harcerstwa Żeglarskiego prowadzone są przez Dział Żeglarski, przygotowania zaś do odbudowy Harcerstwa Lotniczego prowadzone są przez Lotniczą Radę Harcerską w ramach Lotniczej Chorągwi Harcerzy. Harcerstwo Motorowe jest najmłodszą gałęzią. Koncepcja jego skryształizowała się dopiero w roku sprawozdawczym w związku z wielką ilością harcerzy żołnierzy wojsk zmotoryzowanych i pancernych.

Duże znaczenie z punktu widzenia odbudowy organizacyjnej ma akcja t. zw. "adopcji" drużyn polskich zarówno w kraju w przyszłości jak i obecnie poza granicami kraju w ośrodkach uchodźczych. Dotychczas zaadoptowanych zostało 21 drużyn.

2) Przygotowanie odbudowy gospodarczej Harcerstwa. Prace Działu poszły w tym zakresie w następujących kierunkach:

- a) Starania o odszkodowanie i rewindykacje majątku harcerskiego nieruchomości i ruchomego utraconego wskutek działań wojennych. Przy pomocy hm. E. M., przed wojną Inspektora Nieruchomości NZHP, opracowany został szczegółowy wykaz całego majątku harcerskiego celem przedstawienia Ministerstwu Prac Kongresowych. Przedstawiając wykaz Komitet prosił o pomoc w uzyskaniu odszkodowania w pełnej wysokości w naturze, w formie sprzętu żeglarskiego, lotniczego, motorowego, obozowego itp. Realizacja tego postulatu może w dużej mierze położyć podstawę pod odbudowę i usamodzielnienie gospodarcze Związku po wojnie.
- b) Fundusz Odbudowy Harcerstwa. Celem zapewnienia przynajmniej częściowo podstaw finansowych dla odbudowy Harcerstwa stworzony został Fundusz Odbudowy Harcerstwa. Na fundusz ten, posiadający osobny rachunek bankowy, wpłacane są przeznaczone na ten cel dochody niestałe, oszczędności gospodarcze, oraz ofiary i datki.

3) Przygotowanie udziału Harcerstwa w akcji powojennej opieki społecznej "reliefu".

Całość zagadnień powojennej opieki społecznej znajduje się w rękach Ministerstwa Pracy i Opieki Społecznej. Harcerstwo współpracuje w przygotowaniu tej akcji z Ministerstwem, biorąc stały udział w pracach Komitetu Porozumiewawczego Polskich Organi-

zacyj Społecznych reprezentującego czynniki społeczne.

Do t.zw. "rezerwy opieki społecznej", mającej na celu pomoc, w razie potrzeby, w pracach powojennej opieki społecznej zgłosiło się z Harcerstwa 16 osób, co stanowi dużą liczbę, biorąc pod uwagę, że zgłaszać się mogą tylko osoby nie będące w dyspozycji władz wojskowych.

Niezależnie od udziału w ogólnym planie pomocy, przygotowanym przez Ministerstwo Pracy i Opieki Społecznej, Komitet, uważając to za swój ważny obowiązek, prowadzi w dostępnym Harcerstwu zakresie akcję mającą na celu zapewnienie pomocy powojennej na odcinku młodzieży. Akcja ta wysunięta została przez Harcerstwo Polskie w czasie pierwszej konferencji skautowej alianckiej w Auchengillan (Szkocja) w r. 1941 przez polską delegację i od tego czasu ustawicznie była przypominana. Dobrze obecnie przygotowana t. zw. Guides International Service, organizacja skautek brytyjskich mających nieść pomoc po wojnie krajom okupowanym, w dużej mierze powstała dzięki inicjatywie polskiej ze strony dhny hm. Olgi Małkowskiej i znajduje się pod dużym jej wpływem.

Akcja "reliefowa" na odcinku młodzieży ma na celu zaspokojenie obok ogólnych potrzeb jak: wyżywienie, odzież, lekarstwa, również specjalnych potrzeb młodzieży, zwłaszcza w zakresie wychowania oraz zorganizowania życia młodzieży.

Jednym z fragmentów tej akcji jest zapoczątkowana zbiórka ekwipunku skautowego dla drużyn polskich. Łączy się ona z akcją "adopcji" drużyn. Niektóre brytyjskie drużyny zbierają części ekwipunku, lub umundurowania celem wysłania go drużynom polskim po wojnie. Wymienić tu trzeba jako ciekawy przykład drużynę z Australii, z miasta Malvern, która przygotowuje komplet umundurowania dla drużyny w Jaworzu pow. Bielsko.

W miesiącu listopadzie opracowany został w tej sprawie apel w języku angielskim, który został rozesłany do naszych przyjaciół w W. Brytanii.

4) Opieka nad jeńcami.

Sprawy te stanowiły troskę Komitetu od początku działalności Ogniska Harcerskiego w Castlemains. Prowadzona była i uzupełniana lista harcerzy-jeńców;

nie udało się jednak zorganizować akcji stałej pomocy. W grudniu 1942 r. dh. hm. L.B. zebrał £12 i przekazał je kręgowi harcerzy w obozie internowanych w Mirandzie, w Hiszpanii. Jak wynika z późniejszego sprawozdania jednego z byłych jeńców, była to jedyna pomoc otrzymana przez czas internowania i miała dla jeńców duże znaczenie materialne i moralne. Po uzupełnieniu listy jeńców zorganizowana została stała opieka nad zarejestrowanymi jeńcami polegająca na wysyłaniu paczek w miarę możliwości.

8) Dział wydawniczy.

Dział Wydawniczy zorganizowany został w miesiącu maju 1943 r. Funkcję kierownika działu pełni hm. W. W. W zakres pracy działu wchodziło:

1) Wydawnictwo książek harcerskich oraz druków okolicznościowych.

Konieczność przygotowania wydawnictw literatury harcerskiej była oczywiście dla Komitetu od roku 1941; po zorganizowaniu pracy harcerskiej wśród młodzieży na Wschodzie potrzeba ta stała się natychmiastową. Stworzenie Biura Komitetu Naczelnego w Londynie pozwoliło po dwuletnim niemal okresie starań na rozpoczęcie akcji przedruków literatury harcerskiej w oparciu o pomoc referatu wydawniczego ówczesnego Urzędu Oświaty i Spraw Szkolnych.

W ciągu roku 1943 ukazały się nakładem Ministerstwa Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego, jako tomy "Biblioteki Harcerskiej", dwa przedruki:

Dr. E. Grodecka — "O metodzie harcerskiej i jej stosowaniu";

A. Kamiński — "Książka Wodza i Zuchów".

W druku znajdują się książki:

A. Pawełek — Młoda drużyna,

J. Łapińska — Książka zastępowej

J. Grodzicki — Roboty linowe.

Namienić należy, że ze względu na ograniczenia papieru, wydawanie książek jest bardzo utrudnione, a wysokość nakładu jest ograniczona.

Oprócz przedruków podręczników, Komitet chcąc zapobiec brakowi pewnych opracowań podjął wydawanie t. zw. "Biblioteczki Harcerskiej" w formie powielanej.

Biblioteczka ta objęła następujące wydawnictwa:

Nr. 1 — Statut Związku Harcerstwa Polskiego,

" 2 — Próby harcerskie,

- " 3 — Wskazówki organizacyjne dla zuchów i harcer-
rek,
- " 4 — Szukajcie przyjaciół — materiały do pogada-
nek i zbiorów z młodzieżą brytyjską,
- " 5 — Hm. W.W. — Bibliografia harcerska,
- " 6 — Hm. Cz. Szwagrak — Rozwój psychiczny ze
szczególnym uwzględnieniem psychologii chłop-
ca,
- " 7 — Kpt. w. ż. B. Gubała — Przepisy międzynaro-
dowe zapobiegające zderzeniom statków,

Plan wydawniczy przewiduje szereg dalszych przedru-
ków książek znajdujących się w Bibliotece Komitetu.

Pozatym w pracowaniu znajdują się Śpiewnik Harcer-
ski, oraz Modlitewnik Harcerski.

Wszystkie drukowane względnie powielane wydawnic-
twa zostały przesłane Komendzie Harcerstwa na Wschodzie,
oraz Komendom w Iranie, Palestynie, Egipcie, Afryce i
Meksyku.

Z wydawnictw niestałych zaznaczyć trzeba wydanie
życzeń na dzień św. Jerzego, zawierających historię Harcer-
stwa, w języku angielskim, wydanie kilku kart pocztowych,
życzeń świątecznych itp.

Oprócz wydawnictw w języku polskim Komitet podjął
akcję wydawnictw harcerskich w języku angielskim. W
przygotowaniu do druku znajdują się:

A. Kamiński — "Zuchy — Polish Wolf Cubs", książka
o polskim ruchu zuchowym.

Czuwaj — Look for friends. Wydawnictwo ilustrowane
pod redakcją skautmistrza W.W. Ross'a, przedstawiające
całość współpracy skautowej polsko-brytyjskiej po naszym
przyjeździe do W. Brytanii.

Podjęta została również akcja tłumaczenia na język
polski podręczników skautowych brytyjskich. Na razie
przetłumaczone zostały dwie książki:

1. R. Philipps — The patrol system,
2. Graham Thomson — The Night Scouting.

Dalsze tłumaczenia są w przygotowaniu.

Wobec braku dostatecznej ilości podręczników polskich,
jak również z myślą o udostępnieniu literatury skautowej
brytyjskiej, Komitet zakupił kilka kompletów pod-
ręczników wychowawczych i skautowych w języku an-
gielskim. Cztery takie komplety po 121 książek zostały wy-
słane do Komendy oraz do Okręgów ZHP na Wschodzie.
Dwa komplety przekazane zostały do Biblioteki Komitetu,
jako zaczątek przyszłych bibliotek Głównych Kwater.

Dużą działalność wydawniczą przejawia Komenda Harcerstwa na Wschodzie, która przedrukowała:

- 1) Z. Wyrobek — Harcerz w polu,
- 2) J. Jasiński — Ćwiczenia i gry terenowe,
- 3) Stopnie i sprawności harcerskie.

Książki te są rozprowadzane również na terenie Wielkiej Brytanii.

2) Wydawnictwo pism Harcerskich.

“Ognisko Harcerskie”. — Biuletyn Ogniska Harcerskiego w Castlemains, który ukazywał się od 1940 r. począł wychodzić od stycznia 1943 r. jako miesięcznik pod nazwą “Ognisko Harcerskie”, pod redakcją druhny M.K.

Pierwszych pięć numerów (w sumie 70 stron) powielono w ilości po 600 egzemplarzy każdy. Od czerwca biuletyn zmienił formę, mianowicie zaczął się ukazywać drukiem. Ukazało się sześć numerów drukowanych, zawierających łącznie 136 stron. Równocześnie wobec rozpoczęcia wysyłki znacznej ilości egzemplarzy na Wschód, nakład został podniesiony do 1500 egzemplarzy.

Wskutek trudności w uzyskaniu regularnego przydziału papieru “Ognisko” musiało przybrać charakter broszurek, ukazujących się w niezbyt regularnych terminach, na różnym papierze i w rozmaitym formacie, a także pod zmieniającymi się tytułami. Wydawnictwo biuletynu natrafia także na duże trudności wskutek przeciążenia pracą drukarni posiadających polskie czcionki co wpływa ujemnie na terminowość wykonania wydawnictwa.

Z punktu widzenia redakcyjnego “Ognisko” służy poczwórnemu celowi:

1. spełnia ono rolę starszo — harcerskiej i instruktorskiej trybuny, która ułatwia dyskusję na szereg tematów zasadniczych, oraz skryształizowanie stanowiska,

2. dostarcza instruktorom i kandydatom na instruktorów w dziale “zagadnień instruktorskich” — materiały z zakresu założeń i metodyki pracy harcerskiej,

3. jest kroniką Harcerstwa Polskiego poza granicami kraju, starając się notować wszelkie przejawy działalności organizacyjnej i jej osiągnięć,

4. prowadzi od numeru wrześniowego dział młodzieży harcerskiej na poziomie zastępowych. Powołanie tego działu dokonało się na skutek przeznaczenia znacznej części nakładu na użytek Bliskiego Wschodu i Afryki.

Wydanie w roku sprawozdawczym, mimo wszystkich trudności natury technicznej i redakcyjnej — jedenastu numerów biuletynu o dość bogatej treści należy uznać za pozytywne osiągnięcia w pracy.

“Nasze Pisemko”. — Wobec wielkiego głodu słowa polskiego poza granicami Kraju, zwłaszcza zaś wobec zupełnego braku książek i pism dla młodzieży, podjęte zostało wydawnictwo pisemka dla młodzieży przebywającej w W. Brytanii, a następnie w innych krajach. W r. 1941 w “Ognisku Harcerskim” w Castlemains, w Szkocji rozpoczął ukazywać się tygodnik dla młodzieży “Nasze Pisemko” pod redakcją drużyny M.Ch. Od marca 1943 wydawnictwo to zostało objęte oficjalnie przez Komitet Naczelny jako jedna z jego agend. W roku 1943 ukazało się 52 kolejnych numerów pisemka. Rozchodziło się ono wśród młodzieży w W. Brytanii, a ponadto wysyłane było do środowisk polskiej młodzieży uchodźczej w Azji i Afryce w ilości 300 egz.

Pisemko to, przynosząc młodzieży rozsianej po całym świecie słowo polskie, spełniło dobrze swą rolę, zwłaszcza w okresie ogromnego braku polskiej książki. Niejednokrotnie było ono elementarzem i podręcznikiem do nauki. Podkreślić trzeba bardzo duży wkład redaktorki pisemka zarówno w jego redagowaniu jak i administrowaniu.

3) Biblioteka.

Naczelny Komitet posiada bibliotekę zapoczątkowaną w Ognisku Harcerskim w Castlemains. Księgozbiór podzielony jest na 6 działów. Są to książki:

- a) harcerskie polskie 57 egz.,
- b) skautowe angielskie i amerykańskie 247 egz.,
- c) beletrystyczne polskie 117 egz.,
- d) beletrystyczne angielskie 72 egz.
- e) Nadto druki organizacyjne polskie i angielskie oraz ulotki informacyjne,
- f) czasopisma polskie i obce.

W okresie wakacyj ruch książek był duży, gdyż korzystały z nich kolonie i obozy oraz kursy instruktorskie.

Ogłoszono także zbiórkę książek beletrystycznych dla środowisk harcerskich poza W. Brytanią, która jednak nie dała spodziewanego wyniku.

9) Dział żeglarski.

Dział Żeglarski powołany został w marcu 1943 r. Kierownikiem Działu został phm. J.G., zastępcą hm. B.B.

W okresie od września do listopada w pracach działu pomagał dh. M.W. uczestnik wyprawy “Poleszukiem” do Ameryki w 1939 r.

W roku sprawozdawczym w zakresie Działu Żeglarskiego wykonane zostały następujące prace:

- 1) Przedstawienie spraw Harcerstwa Żeglarskiego czynnikom urzędowym. Zorientowanie czynników urzędowych w dotychczasowych osiągnięciach oraz planach i możliwościach Harcerstwa Żeglarskiego było najpilniejszym zadaniem Działu. W maju 1943 złożony został Ministrowi Przemysłu Handlu i Żeglugi osobiście przez Kierownictwo Działu memoriał dotyczący tych zagadnień. Przedłożony został również wykaz sprzętu i majątku żeglarskiego celem przeprowadzenia jego rewindykacji po wojnie. Delegacja przedstawiła Ministrowi zamierzenia programowe działu na okres pobytu poza granicami Kraju, oraz projekty odbudowy prac żeglarskich w Harcerstwie po wojnie, uzyskując zapewnienie pomocy ze strony Ministerstwa w zakresie przedstawionych planów, a zwłaszcza w zakresie rewindykacji sprzętu żeglarskiego od okupantów. Analogiczny memoriał przedstawiony został również Kierownictwu Marynarki Wojennej.
- 2) Nawiązanie kontaktów z instytucjami i czynnikami morskimi. Dział nawiązał kontakty osobiste i zapoznał z pracami Harcerstwa Żeglarskiego polskie instytucje i czynniki morskie jak np. Związek Oficerów Marynarki Handlowej, linie okrętowe itp.
- 3) Nawiązanie kontaktów ze skautingiem morskim brytyjskim. Nawiązany został kontakt z Komisarzem Skautów Morskich oraz z kilkoma drużynami. Jedna z nich przechowuje naszą szalupę morską. Grupa naszych instruktorów odwiedziła słynny statek Scotta "Discovery", oddany obecnie na własność skautom morskim dla celów szkolenia.
- 4) Nawiązanie wzajemnego kontaktu między harcerzami-żeglarzami. W Marynarce Handlowej, w Marynarce Wojennej oraz w szeregach Armii i Lotnictwa znajduje się wielu harcerzy-żeglarzy. Dział starał się o nawiązanie kontaktu listowego z nimi, oraz zapoczątkował spis harcerzy-żeglarzy. W szczególności nawiązany został bliski kontakt z dhem W., który obecnie wraz ze "Zjawą" znajduje się w W. Brytanii.
- 5) Szkolenie żeglarskie harcerzy. W miesiącu wrześniu odbył się 11-dniowy kurs żeglarski nad jeziorem Windermere w okręgu jezior Cumberlandzkich. W kursie wzięło udział 15 uczestników, starszych harcerzy. Kurs był bogato wyposażony w sprzęt żeglarski uzyskany przy pomocy skautingu brytyjskiego. Komendantem kursu był hm. Cz.S.

Dział zajmował się również sprawą zorganizowania Szkoły Morskiej dla małoletnich na Bliskim Wschodzie,

przedstawiając tę sprawę zainteresowanym czynnikom. W sprawie szkolenia żeglarskiego w szeregach ZHP na Wschodzie Dział porozumiewał się z Komendą ZHP na Wschodzie.

Mając na oku cele wychowawcze ZHP Kierownik Działu opracował wytyczne wychowawcze do programu gimnazjum morskiego do użytku interesujących się tą sprawą czynników.

- 6) Starania o zdobycie sprzętu żeglarskiego. Dział czynił starania o zdobycie funduszy na zakup statku szkolnego przeznaczonego do szkolenia młodzieży w czasie wojny i do przewiezienia materiału reliefowego dla odbudowy Harcerstwa. Starania te dotychczas nie dały rezultatu. Udało się jednak otrzymać ze statku SS "Katowice" szalupę morską, która znajduje się obecnie na przechowaniu u drużyny brytyjskiej, 3 Osterley Sea Scouts Isleworth.

10) KANCELARIA KOMITETU NACZELNEGO

Kierownikiem Kancelarii Komitetu była od 1.3 do 31.7. p. E. R., od 1.8 począwszy p.m. Z. J. Praca Kancelarii obejmowała :

- 1) przyjmowanie korespondencji przychodzącej. W okresie od I.V. do 31.XII. zarejestrowano w dzienniku korespondencji 1049 pism przychodzących.
- 2) wysyłka korespondencji oraz okólników, książek, materiałów kursu instruktorskiego i pisma "Ognisko Harcerskie". Od daty zorganizowania kancelarii t. zn. od 1.3. do końca roku wyszło 1119 pism za numerem porządkowym oraz 3328 przesyłek zbiorowych bez numeru, lub za numerem pojedynczym (okólniki, komunikaty zawiadomienia itp.). Dużo wysiłków pochłaniała wysyłka miesięcznego biuletynu "Ognisko Harcerskie". W ostatnich miesiącach był on rozsyłany w ilości 600 egzemplarzy w W. Brytanii oraz 700 egzemplarzy poza W. Brytanią.
- 3) prowadzenie i kontrola akt. Kancelaria rozkładała akta załatwione przez kierowników działów do teczek i sprawowała nad nimi nadzór.
- 4) przepisywanie na maszynie pism, referatów, opracowywanie i powielanie pism. Ze względu na wielką ilość korespondencji i materiałów do przepisania ten odcinek pracy nastęrczał dużo trudności wobec braku stałej wykwalifikowanej maszynistki.

5) prowadzenie kartotek. Założono i aktualizowano 3 kartoteki:

- a) adresowa ogólna — służby ona jako rozdzielnik do wysyłki biuletynu miesięcznego i innych materiałów. Utrzymanie tej kartoteki wobec stałych zmian adresów harcerzy przebywających w wojsku wymaga wiele pracy,
- b) harcerska — założona została na podstawie rozesłanych kart rejestracyjnych do wszystkich znanych nam harcerzy i harcerek,
- c) przyjaciół brytyjskich—założona na podstawie zgłoszeń nazwisk osób, interesujących się bliżej sprawami Harcerstwa Polskiego lub Polski, dokonanych przez harcerki i harcerzy. Zawiera ona około 500 nazwisk.

Lokal Komitetu mieści się: 17, Chantrey House, Eccleston Street, S.W.1. Adres pocztowy Komitetu jest jednak: 45, Belgrave Square — S.W.1. W końcu roku sprawozdawczego w Biurze Komitetu pracowało całodziennie 5 instruktorów i 2 siły pomocnicze.

11) PRASA.

Mając na uwadze konieczność informowania społeczeństwa o pracach Harcerstwa, Komitet dostarczał artykułów, wiadomości i komunikatów dotyczących poczynań harcerskich i osiągnięć organizacyjnych do użytku prasy polskiej w Wielkiej Brytanii. W szczególności "Dziennik Żołnierza", wychodzący w Glasgow zamieszczał wiele wiadomości w specjalnej rubryce "Kronika Harcerska". W "Dzienniku Polskim" ilość wiadomości wzrosła szczególnie w ostatnim kwartale roku. Były to przeważnie sprawozdania i artykuły dotyczące życia i działalności Harcerstwa.

W miesiącu listopadzie powołany został referat prasowy pod kierunkiem Dha M. G.

Oprócz obsługi prasy polskiej zwrócono uwagę na obsługę prasy skautowej brytyjskiej i zagranicznej. W pismach "The Scottish Scout", "The Scouter", "The Scout" ukazało się kilka notatek i artykułów omawiających prace Harcerstwa przed wojną i w czasie wojny. Kwartalnik skautingu międzynarodowego "Jamboree" w każdym numerze dużo miejsca poświęcał Polsce. Do prasy skautowej poza Wielką Brytanią rozesłany został w miesiącu grudniu obszerny artykuł w języku angielskim omawiający pracę Harcerstwa poza granicami kraju w czasie wojny. W organach lokalnych prasy brytyjskiej znalazło się wiele notatek o

Harcerstwie Polskim w związku z imprezami "szukania przyjaciół" urządzanych w wielu miejscowościach.

Notatki o pracach harcerskich ukazywały się również od czasu do czasu w pismach polskich na innych terenach uchodźczych, jak np. "Polak w Afryce," "Polak w Iranie" i "Polak w Indiach".

Za pośrednictwem dha J.T. Czecha, Kierownika Wydziału Młodzieży w Z.P.R.K. w Stanach Zjednoczonych, ukazało się kilka notatek o naszej pracy w polskich pismach na tamtejszym terenie.

Zbiór wycinków z prasy znajduje się w archiwum Komitetu.

Wzmianki o pracach Harcerstwa miały również wielokrotnie miejsce w słuchowiskach Polskiego Radia.

Rozpoczęta została akcja wysyłania fotografii z życia Harcerstwa dla celów informacyjnych zwłaszcza do Stanów Zjednoczonych.

JEDNOSTKI TERYTORJALNE

Praca harcerska poza granicami Kraju prowadzona jest w następujących autonomicznych jednostkach terytorialnych:

Związek Harcerstwa Polskiego na Wschodzie
Okręg Brytyjski Związku Harcerstwa Polskiego
Obwód Meksykański Związku Harcerstwa Polskiego.

Praca harcerska prowadzona jest również wśród młodzieży polskiej na terenie Węgier, oraz Szwajcarii wśród internowanych tam żołnierzy Armii Polskiej.

Na terenach emigracji przedwojennej zwłaszcza we Francji, kontynuują swą pracę organizacje harcerskie istniejące tam przed wojną.

Przedstawiony poniżej wykres przedstawia stan organizacyjny Harcerstwa poza granicami Kraju.

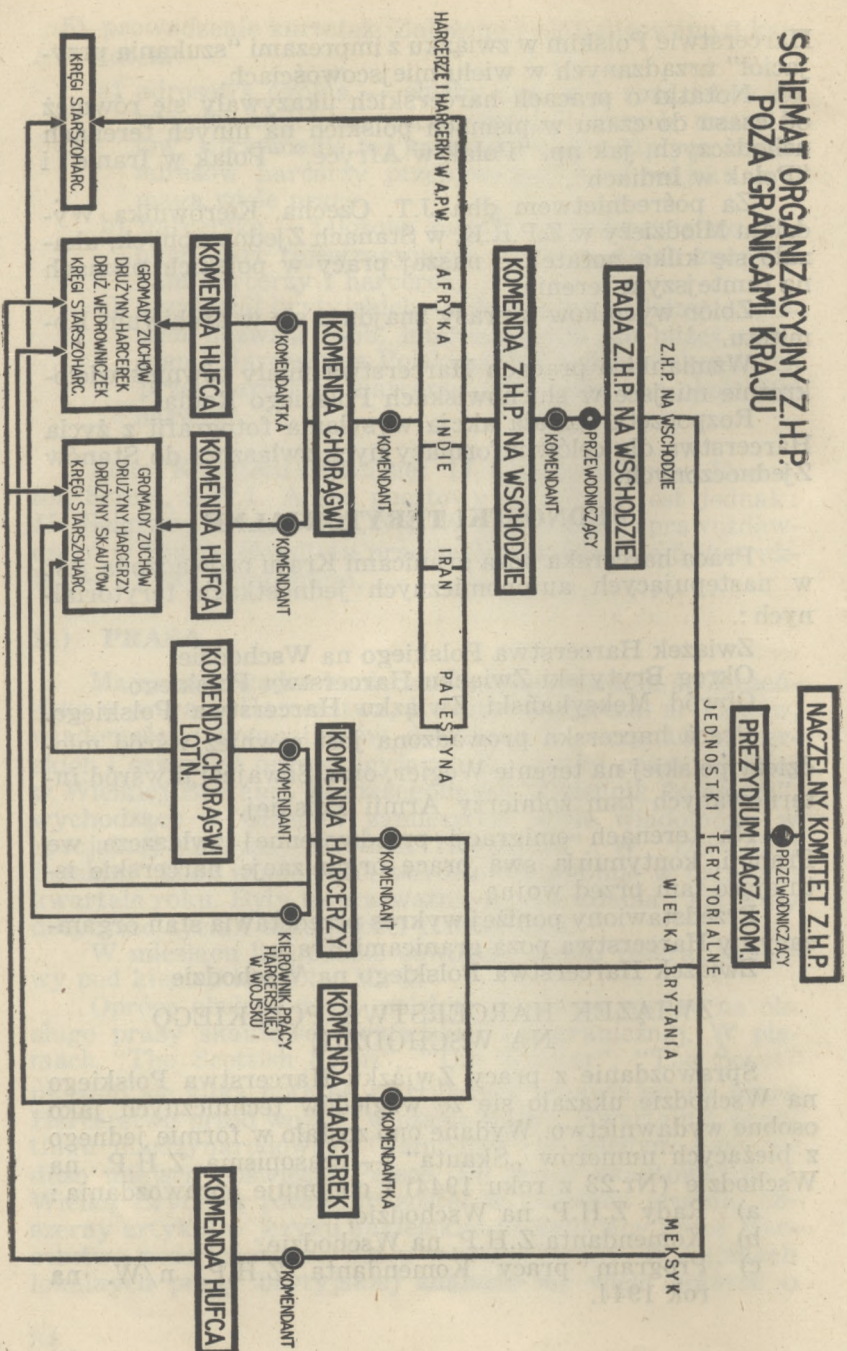
Związek Harcerstwa Polskiego na Wschodzie

ZWIĄZEK HARCERSTWA POLSKIEGO NA WSCHODZIE

Sprawozdanie z pracy Związku Harcerstwa Polskiego na Wschodzie ukazało się ze względów technicznych jako osobne wydawnictwo. Wydane ono zostało w formie jednego z bieżących numerów „Skauta” — czasopisma Z.H.P. na Wschodzie (Nr.23 z roku 1944) i obejmuje sprawozdania:

- a) Rady Z.H.P. na Wschodzie,
- b) Komendanta Z.H.P. na Wschodzie,
- c) Program pracy Komendanta Z.H.P. n/W. na rok 1944.

SCHEMAT ORGANIZACYJNY Z.H.P. POZA GRANICAMI KRAJU

Okręg Brytyjski Związku Harcerstwa Polskiego

Uchwałę Kolegium Komitetu Naczelnego z 20 czerwca 1943 r. powołana została do życia jednostka terytorjalna brytyjska pod nazwą Okręg Brytyjski Związku Harcerstwa Polskiego.

Sprawy okręgu Brytyjskiego ZHP obejmują prace:

1. Pracę harcerek
2. Pracę harcerzy
3. Pracę Kół Przyjaciół Harcerstwa.

HARCERKI W WIELKIEJ BRYTANII

1) Komenda Harcerek w Wielkiej Brytanii.

Zastęp instruktorski zawiązany w Londynie 14.12.1942 r. przekształcił się 13 maja 1943 r. w Komendę Harcerek w W. Brytanii i ukonstytuował się drogą wyborów. We wrześniu 1943 r. Komitet Naczelny zatwierdził wybory.

Skład komendy przedstawiał się następująco:

Komendantka — hm. H. G. — kierowała pracą harcerek, prowadziła dział kształcenia starszyny i drużynę im. Król. Jadwigi.

Sekretarka — do końca lipca 1943 r. drhna K. M., od września 1943 r. phm. Z. J.

Skarbniczka — do września 1943 r. phm. Br. S. od września 1943 r. phm. Z. J.

Członkinie Komendy — M. Ch., hm. M. K.

Druhny M. Ch., K. i T. prowadziły korespondencyjne gromady zuchowe. Dr. hm. M. K. od 1.XI.43. r. objęła dział pogotowia wojennego harcerek.

Założenia pracy Komendy były następujące:

a) objęcie pracą harcerek możliwie największej ilości młodzieży żeńskiej w W. Brytanii drogą zakładania drużyn, zastępów, czy gromad, lub drogą korespondencji.

b) udostępnienie pism, wydawnictw, listów okólnych, wieczornic harcerskich itp. młodzieży polskiej nieharcerskiej, szczególnie uczącej się w szkołach brytyjskich,

c) szkolenie starszyny,

d) stałe doszkalanie się członkiń Komendy, poznawanie prac i metod organizacji Girl Guides,

e) wydanie prób i wskazówek organizacyjnych, odtworzenie i wydanie sprawności, skompletowanie bibliotek złożonych z książek polskich, angielskich i francuskich dla środowisk.

f) przygotowanie harcerek do służby powojennej dla Polski.

g) szukanie "przyjaciół dla Polski".

h) utrzymywanie kontaktów z Girl Guides i skautkami krajów alianckich.

Praca harcerek w Wielkiej Brytanii prowadzona była systemem zastępowym. Poszczególne zespoły, jak Komenda Harcerek, Komendy Środowisk, Rady Drużyn — pracowały jako zastępy.

Zebrania zastępu instruktorskiego, później Zastępu Komendy Harcerek odbywały się co dwa tygodnie. Łącznie odbyło się 24 zebrania, listów wysłano 312.

W okresie sprawozdawczym wizytowano w październiku środowiska Edynburg i Glasgow.

W celu zaradzenia brakowi książek harcerskich i wobec tego, że na wydrukowanie książki trzeba długo czekać z powodu trudności technicznych, opracowano i wydano "Wskaźniki organizacyjne dla zuchów i harcerek".

Skompletowano z polskich i angielskich książek 4 biblioteki dla środowisk. Biblioteki zostaną wysłane po ich skatalogowaniu.

Jako kontynuację rozpoczętej jesienią 1941 r. pracy przygotowywania się zastępu korespondencyjnego starszych harcerek ze Szkocji do pracy instruktorskiej, Komenda Harcerek zorganizowała 8-dniowy kurs dla drużynowych przy kolonii w Silecroft. Kurs trwał od 6 do 14 sierpnia 1943 r. W kursie brało udział 9 harcerek, do próby na drużynową zostało dopuszczonych 6, z tych 3 próbe rozpoczęły.

W poczuciu, że harcerstwo tworzy jakby jedną rodzinę, harcerki zorganizowały wieczerzę wigilijną w Londynie, w której wzięło udział 33 osoby, a także wieczornicę dla młodzieży polskiej w Londynie w grudniu 1943 r. i zabawę dla dzieci.

2) Stan organizacji Harcerek w W. Brytanii i praca środowisk.

Praca harcerek na terenie W. Brytanii zorganizowana jest w czterech środowiskach — Londyn, Edynburg, Glasgow i Dunalastair House.

Środowiska harcerskie zostały zorganizowane tam, gdzie są większe skupiska dziewcząt. Duża ilość dziewcząt rozsypana jest po całej Anglii i Szkocji i przebywa przeważnie w szkołach brytyjskich pensjonatowych; — te należą do drużyny korespondencyjnej, której Rada przebywa w Londynie.

Szczegółowy stan liczbowy i organizacyjny środowisk przedstawia się następująco:

Londyn — 65 harcerek i zuchów (zastęp Komendy — 6, starsz. harc. 7, zespół wędrowniczek w drużynie alianckiej — 4, gromada korespondencyjna zuchów — 22 oraz zuchów z Silecroft 12. Nadto II drużyna harcerek im. Królowej Jadwigi zorganizowana w Silecroft 28.VIII.1943 roku — 21 harcerek w 3-ch zastępach. Rada drużyny zbiera się w Londynie i stąd prowadzi pracę systemem korespondencyjnym).

Edynburg — 25 harcerek i zuchów, zastęp Komendy i starszych harcerek — 12, harcerek — 7, i zuchów — 6. Komendantka dhna W. W., sekretarka dhna A. F.

Glasgow — 3 starsze harcerki, wędrowniczka 1. Deleгатka Komendy Harcerek dhna E. K.

Dunalastair House — 16 harcerek w 2 zastępach należących do I drużyny harcerek w W. Brytanii im. Emilii Plater. Drużynowa dhna A. B., opiekunka drużyny p. R. S. Ogółem instruktorek, harcerek i zuchów 116.—

3) Akcja letnia — kolonia w Silecroft.

Kolonia w Silecroft została zorganizowana przez Koło Przyjaciół Harcerstwa w Londynie.

Komenda Harcerek opracowała program pracy i częściowo dała obsadę instruktorską. Kolonia trwała od 20 lipca do 31 sierpnia 1943 r. Wzięło w niej udział 42 dziewcząt w wieku od 7 do 17 lat. Stan liczbowy był zmienny, największe nasilenie w sierpniu.

W ramach kolonii zorganizowany został 12-dniowy obóz harcerek nad jeziorem Coniston. Obozowało 17 harcerek.

Na zakończenie kolonii i obozu odbyła się uroczystość przyznania zdobytych stopni i sprawności oraz przyrzeczenie harcerskie.

Ponadto w tygodniowym obozie alianckim zorganizowanym przez Imp. H.Q. Girl Guides As., który odbył się w Montrose, wzięły udział 3 wędrowniczki.

4) Przygotowanie się do służby w Polsce.

Z myślą o pracy w kraju i w zrozumieniu konieczności przygotowania się do tej pracy dobierane są w programach drużyn sprawności harcerek.

Dla wędrowniczek, starszych harcerek i instruktorek Komenda opracowała specjalne projekty sprawności Służby Pogotowia:

- 1) obrony przed chorobami zakaźnymi,
- 2) żywienia zbiorowego i organizowania centrów pomocy,
- 3) prowadzenia punktów opieki nad dziećmi.

Każda z tych sprawności wymaga przygotowania, ujętego w warunkach dopuszczenia do próby.

- 5) Współpraca z brytyjskimi i alianckimi skautkami. „Szukanie Przyjaciół dla Polski“.

Organizacja harcerek w W. Brytanii utrzymuje bliskie stosunki przyjacielskie z Girl Guides As., i z Biurem Międzynarodowym. Wspólne zebrania, rozmowy i odwiedziny stale tę przyjaźń zacieśniają.

Wszystkie wędrowniczki, starsze harcerki i instruktorki prowadziły stałą korespondencję z „pen-friends”, t.j. ze skautkami szkockimi i angielskimi oraz amerykańskimi.

Starsze drużyny ze środowisk Londyn, Glasgow i Edynburg, na zaproszenie Girl Guides As., odwiedzały drużyny Guides i Rangers, konferencje instruktorskie i zjazdy G.I.S., wygłaszały gawędy o Polsce i harcerstwie oraz uczyły piosenek polskich. Nadesłano 37 raportów z tych wizyt.

Harcerki brały udział w wyprawach organizowanych przez Naczelny Komitet do Falkirk, Forfar, Liverpool i Inverness.

Praca w drużynie alianckiej (International Cadets Company) sprzyja nawiązaniu węzłów przyjaźni. Na zbiórkach wymieniane były wiadomości skautowe i omawiane metody pracy organizacji różnych narodów.

HARCERZE W WIELKIEJ BRYTANII

Wobec trudności w powołaniu Komendanta Harcerzy w Wielkiej Brytanii poszczególne działy pracy Harcerzy w Okręgu Brytyjskim ZHP kierowane było bezpośrednio przez Komitet Naczelny.

Praca Harcerzy w Wielkiej Brytanii obejmowała następujące działy:

- Młodzież Harcerska,
- Harcerstwo w Armii,
- Lotnicza Chorągiew Harcerzy,
- Dział Szkolenia Instruktorskiego,
- Dział Współpracy Skautowej Polsko-Brytyjskiej.

MŁODZIEŻ HARCERSKA

1. Stan organizacyjny na dzień 31 grudnia 1943 r.

1. I-sza Drużyna Harcerzy im. Gen. Sułkowskiego przy Gimnazjum Polskim w Glasgowie. Drużyna ta jest kontynuacją drużyny powstałej w Paryżu w roku 1939. Działała ona w r. 1940 w Londynie a następnie w gimnazjum Dunalastair House. Posiada

własny sztandar. Ostatnio przechodziła kryzys. Drużynowi się zmieniali, praca osłabła ze względu na przeciążenie młodzieży nauką w szkole, oraz niesprzyjające warunki na terenie zakładu (uczniowie rekrutują się przeważnie z armii, przyczem ogromna rozpiętość wieku). Stan drużyny—14. Drużyny H.R. F.Sz.

2. II-ga Drużyna Harcerzy im. Stuartów, założona w 1942 r. Stan drużyny 28. Drużynowy ćwik J.P. Drużyna ta pracuje systemem wymiany korespondencji. Ma swoją gazetkę i dobrze prowadzoną kronikę. Zbiórki drużyny oraz imprezy, szczególnie o charakterze współpracy, prowadzone są w okresie świąt i wakacyj szkolnych. Drużyna korzysta z Domu Harcerskiego przy 7, Belgrave Mews North, London S.W.1. Opiekę nad drużyną sprawuje Koło Przyjaciół Harcerstwa w Londynie. Drużyna umundurowana. Posiada 2 sztandary ufundowane przez Brytyjskiego Komisarza Międzynarodowego.
3. III-cia Drużyna Harcerzy im. Obrońców Westerplatte w bursie dla chłopców polskich w Edynburgu, założona 18.X.1943 r. Przedtem był to zastęp polski w drużynie skautów szkockich w Royal High School. Stan drużyny — 17. Drużynowy wyw. A. P. Drużyna pracuje bardzo dobrze a rezultaty tej pracy są widoczne. Drużyna jednolicie umundurowana.
4. IV-ta Drużyna Harcerzy im. gen. Sikorskiego przy Gimnazjum Polskim w Glasgow. Drużyna ta powstała w Liceum Żeńskim w Dunalastair House, lecz w grudniu 1943 r. chłopcy przeszli do Gimnazjum w Glasgow. Stan drużyny — 9. Drużynowy mł. R.R. Drużyna młoda i drużynowy dopiero zaczyna pracę harcerską. Chłopcy mają mundury.
5. Zastęp w Liceum w Dunalastair House pozostały po przejściu IV drużyny do Glasgow.
Razem młodzieży w pięciu ośrodkach — 75.
Ponadto Chorągiew Lotnicza Harcerzy posiada 2 drużyny młodzieży (patrz sprawozdanie Kom. Chorągwi Lotniczej).

2. Praca Kierownictwa Działu Młodzieży

W dziale młodzieży wykonane zostały następujące prace:

- a) Kierowanie i pomoc w pracy drużyn. Kierownik działu w okresie sprawozdawczym przeprowadził dwukrotnie wizytację drużyn. Dały one możliwość skontrolowania wyni-

ków, omówienia programu dalszej pracy, oraz trudności organizacyjnych drużyn.

Przeprowadzona została rejestracja drużyn i drużynowych. Wprowadzony w życie regulamin drużyn unormował działalność drużyn i drużynowych, jak również przyczynił się do ujednostajnienia stosunków wewnątrz drużyn.

Położono nacisk na stałe ulepszanie pracy drużyn i na podniesienie poziomu ogólnego wyrobienia harcerskiego.

b) Akcja letnia oraz Ogniska Młodzieży.

W czasie od 2 lipca do 31 sierpnia odbyła się kolonia letnia dla młodzieży polskiej przebywającej na terenie W. Brytanii. Organizacją kolonii zajęło się Koło Przyjaciół Harcerstwa wg. wytycznych Komitetu Naczelnego w zakresie programu oraz personelu kierowniczego.

Kolonia odbyła się w miejscowości nadmorskiej w Silecroft, w barakach wdzierżawionych przez brytyjskie Ministry of Works. Stan liczebny Kolonii wynosił 92 osoby łącznie z personelem. Średnia pobytu na osobę wynosiła 29 dni. Razem 3.400 harcerzo-dni. Komendantem Kolonii był hm. W.D. W ramach kolonii odbył się 13 dniowy obóz Drużyny Stuartów nad jeziorem Coniston pod namiotami. Komendantem obozu był hm. K. W. W obozie wzięło udział 39 uczestników, z tego 12 złożyło przyrzeczenie, 12 zdobyło III stopień, 7 zdobyło II-gi stopień i 5 I-szy stopień.

3. Współpraca z młodzieżą brytyjską

Wielu z harcerzy polskich należy do drużyn skautowych brytyjskich i cieszy się tam zaufaniem rówieśników brytyjskich. Często pełnią oni funkcję zastępowych. Oddziaływanie ich na kolegów brytyjskich jest niewątpliwie duże. Wielu z nich pisze artykuły o Polsce w gazetkach szkolnych brytyjskich. Jest to osiągnięcie dużej wagi.

2-ga Drużyna zorganizowała w czasie świąt Wielkiejnocy 1942 r. dwa przyjęcia — jedno dla skautów alianckich drugie dla skautów angielskich, na którym gawędę o Polsce wygłosił redaktor "Scouta" p. H. Dimmock. W okresie świąt Bożego Narodzenia drużyna londyńska zorganizowała przyjęcie dla młodzieży alianckiej w Domu Harcerskim. Na program tych imprez złożyły się herbatka, film o Polsce i część muzyczna. W grudniu 1943 r. odbyła się konferencja zastępowych w Auchengillan, poświęcona sprawom współpracy. Wzięło w niej udział 2 Polaków.

HARCERSTWO W ARMII.

1) Początki pracy harcerskiej w Armii.

Harcerstwo w Armii Polskiej w Szkocji odegrało spec-

jalną rolę w całokształcie prac Harcerstwa poza granicami kraju. To właśnie harcerze porozrzucani po oddziałach wojska w Szkocji rozpoczęli niezwłocznie po przybyciu do Wielkiej Brytanii pracę harcerską, nawiązywanie kontaktów organizacyjnych, zrzeszanie się. Im głównie zawdzięcza powstanie swoje Komitet wybrany w grudniu 1940 r. w Perth na zjeździe instruktorów I Korpusu, jedyne go wówczas ośrodku pracy harcerskiej. Oni to właśnie rozpoczęli "akcję szukania przyjaciół" w bardzo ciężkim okresie organizacyjnym, doprowadzając przy pomocy Harcerstwa w Lotnictwie, które zorganizowało się i rozwinęło kolejno, do bardzo dużych osiągnięć. Zaznaczyć przytem trzeba, że praca ta zorganizowana została spontanicznie i prowadzona równocześnie w kilku ośrodkach, których prace koordynowały Zjazdy w Ognisku Harcerskim w Castle mains.

Funkcję kierownika prac harcerskich w Armii pełnił w okresie sprawozdawczym do dnia 15 kwietnia hm. K. S. Następnie funkcję tę przejął phm. B. O. który z kolei przekazał ją w listopadzie 1943 r. zastępczo na okres 3 miesięcy H.R. Ś.B.

2) Charakterystyka pracy.

Większość harcerzy w Armii Lądowej, jak również przeważająca większość prac harcerskich prowadzonych w jej ramach, skupiała się ostatnio w oddziałach I Dywizji Panczernej.

Wielu harcerzy nie zgłosiło się do pracy, aczkolwiek w miarę rozrostu pracy ilość zgłaszających się wzrasta. Jedną z najważniejszych przeszkód dla wielu z byłych harcerzy jest nakaz abstynencji, niejednokrotnie trudny do przestrzegania w warunkach wojennych.

Wielu nieharcerzy chętnie współpracuje, specjalnie w dziedzinie "akcji szukania przyjaciół".

Warunki służby wojskowej nastęrczają trudności w zorganizowaniu pracy harcerskiej. Ciągła gotowość do wymarszu, reorganizacje, zmiany przydziałów, zmiany miejsc postojów, duże rozrzucenie częstokroć po małych miejscowościach, wielkie ćwiczenia, intensywność szkolenia nadały tej pracy charakter płynności i dorywczości.

Mimo tych trudności, rok 1943 przyniósł duże osiągnięcia. Najważniejsze z nich są:

rozbudowa organizacyjna pracy kręgów, znaczne rezultaty w "akcji szukania przyjaciół", duże wyniki w akcji szkolenia instruktorskiego, umocnienie stanowiska Harcerstwa i zdobycie zrozumienia dla niego, zarówno u władz wojskowych, jak i u kolegów.

Należy z wdzięcznością podkreślić bardzo życzliwy stosunek do poczynań harcerskich zarówno ze strony Dowódcy Dywizji Panc., Szefa Sztabu i Kierownika Referatu Kulturalno-Oświatowego, jak też ze strony władz wojskowych wyższych szczebli.

3) Organizacja jednostek harcerskich w Armii

Harcerze w Armii rozproszeni są w bardzo wielu oddziałach. W zasadzie w każdym oddziale, gdzie jest ponad 3 harcerzy, winien powstać krąg. W praktyce daleko było do tego osiągnięcia. Liczebność kręgów wahała się od 3 do 25 członków. Tylko nieliczne kręgi przetrwały w swym pierwotnym składzie wobec zmian organizacyjnych. Próba organizowania kręgów garnizonowych zawiodła. Liczba zorganizowanych kręgów na koniec roku sprawozdawczego wynosiła 10.

Do obowiązków kierownika kręgu należało przede wszystkim utrzymanie łączności, zarówno wszczepić z członkami kręgu często rozrzuconymi, jak i wzwyż — z kierownikiem pracy w wojsku oraz z Działem Sił Zbrojnych Komitetu.

W I Dywizji Pancerniej, wobec możliwości dostatecznie częstych spotkań harcerzy ze wszystkich kręgów w czasie wielu imprez na terenie Dywizji, praktycznie wytworzył się jakgdyby jeden wspólny krąg dla całej Dywizji, pod kierunkiem kierownika pracy w Dywizji. W okresie koncentracji Dywizji odbyło się w lipcu 1943 r. w Newmarket spotkanie harcerzy ze wszystkich kręgów w oddziałach Dywizji pod nazwą "Złazu harcerskiego". W spotkaniu tym wzięło udział około 50 harcerzy.

4) "Akcja szukania przyjaciół"

Akcja ta, przez długi czas najważniejsza w Wielkiej Brytanii, rozpoczęta została i opierała się na kręgach w Wojsku. W roku sprawozdawczym Harcerstwo w Armii odegrało w niej również podstawową rolę. Ponieważ szczegóły tej akcji przedstawione będą w Dziale Współpracy Polsko-Brytyjskiej, tutaj ograniczymy się tylko do wyliczenia imprez zainicjowanych i przeprowadzonych przez Harcerstwo w Armii. Są to:

- a) Dnie Polskie: w Haddington, Duns, Berwick on Tweed, Hawick, Galaschiels, Aberlady, Newmarket, Bury St. Edmunds,
- b) Wyprawy Harcerskie do Forfar, Falkirk, Liverpool, Inverness, oraz udział w zjeździe starszych harcerzy państw alianckich w Sheffield, który również zainicjowany był przez Polaków.

Dla dopełnienia obrazu, do wyliczenia tego dodać trzeba jeszcze, że harcerze w Armii przeprowadzili cały szereg zbiórek poświęconych Polsce wśród drużyn skautowych i gromad zuchowych w miejscach postoju oddziałów polskich.

5) Szkolenie instruktorskie

Szczegółowe sprawozdanie znajduje się w Dziale Szkolenia. Tu trzeba zaznaczyć, że z pośród czterech kursów podharcemistrzowskich dwa (Dunalastair, Cambridge) zorganizowane zostały wyłącznie dla harcerzy żołnierzy I Dywizji Pancerniej, na podstawie odpowiedniego rozkazu Dowódcy Dywizji. Ponadto wielu harcerzy z Armii bierze udział w korespondencyjnym kursie instruktorskim.

Na zakończenie podkreślić trzeba, że zatrzymanie w szeregach Harcerstwa dużej liczby harcerzy-żołnierzy daje dobre perspektywy na zagadnienie odbudowy Z.H.P.

LOTNICZA CHORAĞIEW HARCERZY

1) Początki pracy harcerskiej w Lotnictwie

Prawie jednocześnie z powołaniem polskich jednostek lotniczych w Wielkiej Brytanii rozpoczęła się praca harcerzy w Lotnictwie. Oczywiście nie mogły w 1940 r. w czasie Battle of Britain powstać kręgi harcerskie na stacjach, ale skoro tylko znalazło się jeden czy dwóch harcerzy, nawiązywali rozmowę na tematy harcerskie, a gdy napotkali skauta brytyjskiego na stacji, znajdowali z nim wspólny język.

Tak więc w Lotnictwie, jak i wszędzie harcerze powoli odnajdywali się i dawali o sobie znać najpierw pojedynczo, a z biegiem czasu powstawał na stacji zespół harcerzy. Był on może formalnie nierejestrowany, skład się często zmieniał, ale podkreślić trzeba, że wyrastał dobrowolnie, nie z rozkazu. Nawet w jednostkach bojowych, pomimo udziału w walce i ciężkiej pracy personelu ziemnego, czy też w czasie intensywnego szkolenia, harcerze znajdowali chwilę czasu na sprawy harcerskie.

Organizacyjne uporządkowanie oraz niejako wydobycie na zewnątrz i zmanifestowanie pracy harcerzy w lotnictwie nastąpiło wiosną 1942 r., gdy to dzięki staraniom ks. phm. K.S. odbył się pierwszy zjazd harcerzy lotników w Blackpool. Uprzytomnił on braci lotniczej, że harcerze nie zapomnieli swoich dawnych tradycji.

2) Ogólna charakterystyka

Istnienie i praca kręgów harcerskich w Lotnictwie zależy od warunków pracy i walki jednostki. Częste zmiany i

przegrupowania powodują, że dopiero co powstały i pięknie zapowiadający się krąg — po kilku tygodniach przestaje istnieć. Jego członkowie nie wracają z wyprawy, a inni zmieniają przydział lub odchodzą na szkolenie. Tak też było z kręgiem w Dywizjonie Bombowym, którego kierownik phm. J.R. nie wrócił z wyprawy właśnie wtedy, gdy zabierał się do intensywnej pracy kręgu, świeżo zorganizowanego.

W tych warunkach lotniczych trudno nawet o utrzymanie stałego kontaktu i aktualnych adresów wszystkich harcerzy, wobec zbyt częstych zmian. Stąd też praca kręgów musi mieć charakter dorywczy, krótkofalowy. Robić wszystko dziś byle podtrzymać łączność organizacyjną i żywotność harcerską.

3) Sprawy organizacyjne

Harcerze rozsiani w jednostkach lotniczych w W. Brytanii, Kanadzie i Bliskim Wschodzie — stanowią Lotniczą Chorągiew Harcerzy. Powołana ona została uchwałą Komitetu Naczelnego w dniu 7.X.1943. Funkcję Komendanta Chorągwi pełni hm. Dr. L.B. Liczbę harcerzy lotników można ogólnie określić na 250 — 300. Część ich skupia się w kręgach i drużynach. W końcu 1943 r. regularna praca istniała w 5 kręgach na stacjach lotniczych.

Dwie drużyny młodzieży były prowadzone w Halton w szkole małaletnich przez dhów B. i S.

Poza tym istniały ośrodki w Blackpool, Brighton, Hems-well-Ingham, Preddonack i innych stacjach.

Jednakże duża liczba harcerzy jest rozproszona po brytyjskich i polskich jednostkach i nie mogą oni łączyć się w kręgi.

4) Szkolenie starszyny

W listopadzie i grudniu 1943 odbył się week-endowy kurs phm. w Halton — w 6 cyklach. Instruktorzy na zajęcia i wykłady przyjeżdżali z Londynu. Kurs zakończony został próbą na phm.

Ponadto pojedynczo harcerze lotnicy uczestniczyli w kursach i obozach polskich i brytyjskich.

Szkolenie na większą skalę nie może być prowadzone ze względu na warunki służby.

5) Prace młodzieży

Utworzenie Szkoły Małaletnich dało możliwość założenia drużyn harcerskich. Zorganizował je ks. phm. M.S. w Halton, jednakże wobec podziału chłopców i wysłania połowy z nich do innej szkoły — praca ulega reorganizacji. Naj-

większą trudnością w pracy z drużynami chłopców jest brak instruktorów harcerskich pośród personelu szkoły. W razie uzyskania pomocy w tym zakresie na rozwój pracy z chłopcami możnaby patrzeć spokojnie.

6) Prace w toku i na przyszłość

Zjazd harcerzy lotników, który się odbył w Campion House w dniach 30 i 31.X.1943 wykazał, że praca kręgów skupia się głównie na pracy nad sobą i na współpracy ze skautami brytyjskimi w celu pozyskiwania przyjaciół dla Polski. Harcerze lotnicy często bywają gośćmi skautów w sąsiadującym ze stacją środowisku. W czasie tych spotkań uczestniczą w imprezach, wnosząc dorobek harcerski, a także podkreślając udział Polski w wojnie.

Przygotowanie wytycznych do pracy lotniczej w harcerstwie po wojnie było rozważane na zjeździe harcerzy lotników w czterech komisjach. Temat ten był głównym zagadnieniem zjazdu. W wyniku zjazdu została powołana komisja, która ma opracować założenia harcerskiej pracy lotniczej po wojnie i postulaty, które już obecnie należy przedstawić odpowiedzialnym czynnikom, ażeby potrzeby harcerskie były uwzględniane w planowaniu.

Wśród harcerzy lotników panuje przekonanie, że Harcerstwo powinno po wojnie stać się przodującym czynnikiem w pracy lotniczej młodzieży. Kierownictwo tej pracy należy do tych, którzy dziś rozpościerają skrzydła w walce o wolność i sprawiedliwość.

SZKOLENIE INSTRUKTORSKIE

Konieczność podjęcia zadań szkolenia starszyny harcerskiej podnoszona była wielokrotnie w czasie zjazdów i konferencyj w Castlemains w latach 1941 i 1942. Robione były nawet próby zorganizowania kursu. Dopiero jednak rok 1943 przyniósł praktyczne osiągnięcia. W lutym 1943 kierownik pracy w wojsku wystąpił do Dowódcy I Dywizji Pancерnej z wnioskiem o wyrażenie zgody na urządzenie kursu podharmistrzowskiego dla harcerzy żołnierzy z I Dywizji Pancерnej. Kurs ten — odbył się w kwietniu 1943 r. w Dunalastair House.

Dział Szkolenia zorganizowany został w maju 1943 r. Kierownikiem działu był początkowo hm. F.Ż., a następnie od czerwca 1943 hm. Cz.S.

Myślą przewodnią działu szkolenia było zaktywizowanie możliwie dużej liczby potencjalnych instruktorów, oraz biorąc pod uwagę konieczność przygotowania odbudowy Harcerstwa jako nasze najważniejsze zadanie, danie wiedzy

instruktorskiej dużej liczbie Harcerzy w siłach zbrojnych jak również podtrzymanie instruktorów w stanie sprawności instruktorskiej.

Ze względu na specyficzne warunki służby wojskowej, którą objęci są wszyscy kandydaci do szkolenia instruktorskiego, szkolenie to napotykało na duże trudności i z konieczności musiało odbiegać od przedwojennych wzorów.

Osiągnięcia działy szkolenia — duże jak na warunki wojenne obejmują:

a) kursy podharcemistrzowskie.

Odbyły się 4 kursy, a mianowicie — Dunalastair House — kwiecień 9 dni — 12 uczestników; Silecroft — sierpień — 7 dni, — 4 uczestników; Cambridge — sierpień 8 dni — 25 uczestników z I Dywizji, Panc. Windermere — wrzesień 9 dni — 6 uczestników (kurs żeglarski połączony z kursem podharcemistrzowskim),

b) kurs harcemistrzowski w Londynie planowany i przygotowany w roku sprawozdawczym odbył się w styczniu 1944 r., trwał 6 dni, uczestników — 8,

c) kurs podharcemistrzowski week-endowy na stacji lotniczej Halton koło Londynu. Wzięło w nim udział 6 harcerzy z kręgu starszo-harcerskiego na tej stacji, w ciągu 6 week-endów. Instruktorzy dojeżdżali z Londynu,

d) kurs podharcemistrzowski korespondencyjny — dla harcerzy, żołnierzy nie mogących brać udziału w kursach rezydencyjnych. Z pośród liczby 280 harcerzy zgłoszonych na kurs, 56 brało w nim czynny udział przez cały przeciąg czasu, nadsyłając opracowania i uwagi do poszczególnych tematów. Kurs objął ogółem 25 powielonych wykładów zasadniczych i 50 wykładów pomocniczych częściowo powielonych, częściowo drukowanych w Ognisku Harcerskim, oraz lekturę harcerską. Materiały rozsyłane były w zasadzie w odstępach tygodniowych,

e) brytyjskie kursy instruktorskie "Wood Badge". Duża liczba — 15 instruktorów polskich — wzięło udział w kursach brytyjskich Wood Badge w różnych terminach i ośrodkach. Kursy te dostępne dla cudzoziemców i mające w skautingu brytyjskim podstawowe znaczenie nie były dotychczas przez Polaków doceniane. Liczba uczestników polskich w stosunku do innych narodów sprzymierzonych była bardzo wysoka,

f) Miesięcznik instruktorski brytyjski "The Scouter". Dział szkolenia rozsyłał do dużej liczby instruktorów i zainteresowanych harcerzy egzemplarze miesięcznika instruktorskiego brytyjskiego "The Scouter" w łącznej ilości 70 egz. miesięcznie. Wiele artykułów z tego na wysokim poziomie

stojącego pisma instruktorskiego, zostało przetłumaczonych na język polski,

g) Dział instruktorski w "Ognisku Harcerskim". W "Ognisku Harcerskim", miesięczniku Komitetu Naczelnego, prowadzony był dział instruktorski zawierający materiały instruktorskie,

h) Komisja Prób Instruktorskich — powołana została w maju 1943. Komisja ta omówiła i przedstawiła do zatwierdzenia programy prób na podharmistrza i haremistrza, odtworzone z pamięci i dostosowane do potrzeb i warunków brytyjskich przez Dział Szkolenia, oraz przeprowadziła kilkakrotnie próbę na podharmistrza,

i) prace kierownika działu — kierownik działu organizował i prowadził pracę działu szkolenia. W szczególności kierownik działu spędził 34 dni na różnych kursach, załatwił lub wysłał odręcznie 1540 listów, przeprowadził przy pomocy kancelarii około 9.000 ekspedycji wykładów, pism, lektury i t. p.

WSPÓLPRACA POLSKO — BRYTYJSKA

1) Ogólna charakterystyka pracy

Dział ten ma największą tradycję w pracy Harcerstwa w W. Brytanii. "Akcja szukania przyjaciół" podjęta samorzutnie przez harcerzy rozrzuconych w różnych oddziałach Armii, niezwłocznie po przyjeździe Wojska Polskiego do W. Brytanii, rozszerzona następnie na polskie stacje lotnicze, była przez długi czas głównym, nieomal jedynym tematem pracy Harceństwa w W. Brytanii. W warunkach, w jakich znaleźliśmy się, ta forma pracy była nakazem chwili, była ona najlepszą w naszym rozumieniu formą służby Polsce. Znalazłszy się w dużej liczbie poza granicami kraju, gdy dokoła nas zobaczyliśmy nieznaną lub fałszywy pogląd na sprawy polskie, gdy układ stosunków zmusił nas do długiego oczekiwania na moment decydującej rozprawy, jednaniem przyjaciół dla Polski wśród młodzieży brytyjskiej, a zwłaszcza skautowej i jej przywódców, stało się naszym oczywistym i najważniejszym zadaniem, racją naszego skautowego, poza granicami Polski, istnienia.

W latach 1940—1942 praca ta rozwinęła się szeroko przynosząc poprzez liczne "zbiórki polskie", konferencje, Dnie Polskie, Wyprawy Informacyjne, duże osiągnięcia informacyjne i zjednała nam wielu przyjaciół zwłaszcza skautowych.

Uchwycenie szczegółowe przejawów tej akcji trudne jest ze względu na jej samorzutność bardzo zresztą

cenną, oraz na fakt rozrzucenia tej akcji bardzo indywidualnej, a często drobnej i trudno wymiernej po wielu ośrodkach całej W. Brytanii.

Niemniej jednak rok 1943 przyniósł, w związku z przeniesieniem siedziby Komitetu do Londynu znaczne unormowanie, ześrodkowanie i wzmocnienie tej formy pracy. Równocześnie przeniesienie spowodowało wzmocnienie akcji na terenie Anglii, podczas gdy uprzednio współpraca nasza miała głównie "szkocki" charakter. Dało ono również możliwość ścisłej współpracy i oddziaływania na centralne władze organizacji brytyjskiej, gdy uprzednio oddziaływaliśmy głównie na dół mając słabe kontakty z Głównymi Kwaterami. Innym osiągnięciem było silnie zaznaczone sięgnięcie do młodzieży nieskautowej zwłaszcza do młodzieży w szkołach, oraz do młodzieży zgrupowanej w klubach.

W roku sprawozdawczym po przeniesieniu siedziby Komitetu do Londynu, Dział zreorganizowany został w miesiącu czerwcu 1943 r. Kierownictwo Działu objął początkowo hm. Cz. Sz., przekazując je w miesiącu sierpniu dhn. E. K. We wrześniu kierownictwo Działu objął ostatecznie hm. F.Ż.

Współpraca skautowa brytyjsko-polska miała bardzo wiele form z których najważniejsze w roku sprawozdawczym są następujące:

2) "Zbiórki polskie"

Harcerz polski po nawiązaniu kontaktu z drużyną skautową lub gromadą zuchową brytyjską w miejscu postoju prowadzi w niej zbiórkę poświęconą Polsce. Cała tematyka zbiórki jest polską; gry, ćwiczenia, pieśni, gawęda wiążą się z Polską. Wobec dostatecznej znajomości języka angielskiego wśród bardzo wielu harcerzy liczba tych zbiórek wzrasta przynosząc wielkie wyniki.

3) Dni Polskie

Urządzane są one przez kręgi starszo-harcerskie w oddziałach i na stacjach głównie w miejscach postoju oddziałów. Na program Dni Polskich składają się odwieziny w szkołach, drużynach, oraz w innych organizacjach młodzieży nieskautowej. W szkołach harcerze prowadzą lekcje lub pogadanki o Polsce, uczą polskich pieśni lub tańców, poczem na zakończenie młodzież otrzymuje polskie drobne upominki n.p. orzelki, pocztówki oraz książki do bibliotek szkolnych.

Przy organizowaniu Dni Polskich życzliwej pomocy udzielały władze wojskowe. Dni Polskie odbyły się w następujących miejscowościach:

Styczeń — Berwick, Duns i Haddington (Szkocja).
 Luty — Gallaschiels i Hawick (Szkocja).
 Marzec — Birmingham odwiedziny i pogadanki w szko-
 łach.
 Maj — Aberfeldy.
 Lipiec — Newmarket, Bury i St. Edmunds.

4) Wyprawy harcerskie

Polegają na wyjeździe większej ilości harcerzy żoł-
 nierzy (25—50) czasem również kilku harcerek do
 większych miejscowości na 3—5 dni. Harcerze zakwa-
 terowani są u rodzin skautów brytyjskich na prawach
 gościnności. Program polega na odwiedzaniu możliwie
 wszystkich szkół i prowadzeniu "lekcji" poświęconych
 Polsce. Wieczory poświęcone są odwiedzinom drużyn skau-
 towych i klubów młodzieży. W roku 1943 odbył się 4 takie
 wyprawy.

1. Forfar — 4—6 luty z udziałem 25 harcerzy żołnie-
 rzy i 5 harcerek
2. Falkirk — 7—8 maj z udziałem 35 harcerzy żołnie-
 rzy i 2 harcerek
3. Liverpool — 27—31 październik z udziałem 40 harce-
 rzy i 5 harcerek gdzie około 35.000 mło-
 dzieży zetknęło się bezpośrednio z Pola-
 kami.
4. Inverness — 2—5 grudnia z udziałem 15 harcerzy
 oraz 5 harcerek.

5) Udział w imprezach o charakterze międzynarodowym

a) Międzynarodowe spotkanie starszych harcerzy w
 Sheffield—maj. Grupa polska była najliczniejsza, 25 uczest-
 ników i najbardziej zwarta. Mimo międzynarodowego cha-
 rakteru spotkania, miało ono w dużej mierze polski charak-
 ter.

b) 3-cia Konferencja Skautowa Międzjalianka w Au-
 chengillan — czerwiec. Zorganizowana przez naszego przy-
 jaciela J. Stewarta jako kontynuacja tego samego typu kon-
 ferencyj zorganizowanych w latach 1941 i 1942 z inicjatywy
 Polaków. Delegacja polska składała się z 14 instruktorów
 i 1 harcerki.

c) imprezy międzynarodowe lokalne. Są to konferencje
 zastępowych, zebrania roczne, wieczory międzynarodowe,
 ogniska okręgów lub nawet hrabstw, poświęcone skautingo-
 wi międzynarodowemu, bądź to całkowicie, bądź też części-
 wo. W programie przeważnie były przemówienia przedsta-
 wicieli poszczególnych narodów a czasem także udział w pro-

gramie ogniska. Imprezy tego rodzaju, urządzone dosyć często są ważnym środkiem informowania młodzieży brytyjskiej o Polsce i o Harcerstwie.

6) Akcja obozowa

Dostarczyła dalszej okazji do jednania przyjaciół. Harcerze polscy wzięli udział w obozie dla skautów krajów sprzymierzonych w Hillend, Oxford, w obozie międzynarodowym Nansen Pioneer Camp w Drumtochty Castle oraz w obozie skautów belgijskich w Tolmers. Udział 15 harcerzy polskich w brytyjskich kursach Wood Badge, w różnych ośrodkach szkolenia miał również duże znaczenie w jednaniu przyjaciół. Z drugiej strony staraliśmy się zapraszać skautów brytyjskich na nasze obozy. Ponad 100 skautów brytyjskich odwiedziło nasz obóz w Silecroft, a 5 skautów z różnych ośrodków współpracy skautowej polsko-brytyjskiej spędziło w obozie naszym po 2 tygodnie w charakterze uczestników. W czasie obozu żeglarskiego w Windermerze gościliśmy w obozie 100 chłopców.

7) Oddziaływanie na młodzież brytyjską w zakładach szkolnych

Duża liczba młodzieży naszej przebywającej indywidualnie w zakładach szkolnych brytyjskich ma znaczne możliwości wpływania na rówieśników brytyjskich. Chłopcy w wielu wypadkach należą równocześnie do drużyny szkolnej brytyjskiej, pełnią funkcję zastępowych, piszą artykuły o Polsce w magazynach i gazetkach szkolnych.

8) Adoptowanie drużyn polskich

Drużyny skautowe i gromady zuchowe brytyjskie adoptują bądź to drużyny i gromady polskie działające w ramach ZHP na Wschodzie, bądź to drużyny w Polsce. Drużyna adoptująca zapoznaje się z Polską a w szczególności z okolicami drużyny adoptowanej i przygotowuje dla niej choćby drobną pomoc na okres powojenny w odbudowie.

9) Wystawa Harcerska.

Obrazuje ona na kilkunastu planszach dorobek Harcerstwa. Została przygotowana w czerwcu 1943 r. Po raz pierwszy wystawiona została na konferencji w Auchengillan. W dalszym ciągu po kilka dni wystawiona była w Greenock, Edinburgh, Liverpool, Inverness i Londynie.

10) Akcja wydawnicza

Do naszych przyjaciół brytyjskich wystaliśmy opracowanie historii Harcerstwa Polskiego po angielsku wydane drukiem. W przygotowaniu do druku znajduje się przegląd współpracy skautowej polsko-brytyjskiej "Czuwaj — Look for friends", oraz przedruk książki A. Kamińskiego "Zuchy — Polish Wolf Cubs",.

11) Współpraca z poza-skautowymi organizacjami młodzieży

Wychodząc na teren poza-skautowych organizacji na terenie Londynu zorganizowaliśmy kilka imprez o dużym znaczeniu informacyjnym.

a) W listopadzie dwa dni gościliśmy w Londynie 30 przedstawicieli organizacji i klubów młodzieży z Southampton. Przyjęcie to miało charakter: "Wycieczki do Polski".

b) Zorganizowaliśmy dwa przyjęcia dla przodowników młodzieży miasta Londynu w Ognisku Polskim. Program obejmował herbatkę, film, część muzyczną i Brains Trust na tematy młodzieży polskiej.

c) Akcja odczytowa w klubach młodzieży to nowe, ogromne pole do pożytecznej pracy informacyjnej. W ostatnich 3 tylko miesiącach w klubach młodzieży na różnego rodzaju konferencjach, zebraniach dyskusyjnych harcerze ogłosili na terenie Londynu około 20 pogadanek.

12) Kartoteka przyjaciół brytyjskich

Kartoteka została zaprowadzona celem zorganizowania i zapewnienia trwałości współpracy. Obejmuje ona ponad 500 nazwisk.

PRACA KÓŁ HARCERSTWA

W grudniu 1942 powstało w Londynie Koło Przyjaciół Harcerstwa pierwsze na terenie W. Brytanii. Inicjatorem i organizatorem Koła był płk. dypl. T. Wasilewski. Liczba członków Koła w bardzo krótkim czasie wzrosła do 150 osób. Pracami Koła kierował Zarząd złożony z 12 członków pod przewodnictwem płk. dypl. T. Wasilewskiego. We wrześniu 1943 roku wybrany został na Walnym Zebraniu Koła nowy Zarząd pod przewodnictwem płk. dypl. B. Chruściela.

Koło Przyjaciół Harcerstwa, poprzez swój zarząd, odegrało bardzo ważną rolę, przyczyniając się w dużej mierze do rozbudowy pracy Harcerstwa poza granicami Kraju. Szczególne zasługi położył tu Przewodniczący Koła płk. dypl. T. Wasilewski, któremu Komitet Naczelny w związku z wy-

jazdem z W. Brytanii uchwałą Kolegium wyraził serdeczne podziękowanie za pomoc w pracy Harcerstwa. Podkreślić również trzeba dużą aktywność niemal wszystkich członków Zarządu, którzy wkładając dużo wysiłku i pracy potrafili wykonać całkowicie zakreślony na szeroką skalę program pracy.

Pod koniec roku sprawozdawczego zorganizowane zostało koło Przyjaciół Harcerstwa w Edynburgu, mając na celu opiekę nad młodzieżą polską w tym mieście. W przygotowaniu jest również organizacja Koła w Glasgow.

Koło w Londynie pozostawało w ścisłej współpracy z Komitetem Naczelnym ZHP. Pomoc Zarządu Koła, a szczególności Przewodniczących w pracy Komitetu, zwłaszcza na terenie Władz Wojskowych, była i jest bardzo cennym wkładem w pracę.

Na odcinku wychowawczym Zarząd Koła główny swój wysiłek skierował na jak najdalej idącą pomoc młodzieży polskiej, kształcącej się i wychowującej w szkołach angielskich. Młodzież ta w wieku od lat 6 do 17 — w okresie swojego pobytu w Anglii i wyłącznie w angielskich ośrodkach — nie tylko nie uczyła się polskich przedmiotów, ale wręcz odwrotnie coraz bardziej odrywała się od polskiej rzeczywistości, a niejednokrotnie nie umiała mówić po polsku. By zaradzić złu zostało zorganizowane "Ognisko Młodzieży Polskiej", które począwszy od grudnia 1942 r. było stale czynne w okresach feryj świątecznych.

Ogółem w okresie sprawozdawczym "Ognisko" było czynne w następujących okresach czasu:

1. od dnia 21.XII.1942 do dnia 17.I.1943
ilość młodzieży wynosiła — 38.
2. od dnia 5.IV.1943 do dnia 30.IV.1943
ilość młodzieży wynosiła — 70.
3. od dnia 1.IX.1943 do dnia 15.IX.1943
ilość młodzieży wynosiła — 30.
4. od dnia 17.XII.1943 do dnia 20.I.1944
ilość młodzieży wynosiła — 65.

Zasady pracy opierały się na metodach harcerskich. Kierownikami i wychowawcami byli w większości instruktorzy harcerze, — często z kwalifikacjami nauczycielskimi, — ponadto doświadczeni nauczyciele. Zajęcia trwały przez cały dzień od godz. 9.30 (z przerwą na obiad) do godz. 17.30, a często i znacznie dłużej. Program obejmował:

1. Naukę przedmiotów polskich: historię, geografję, język polski (literaturę), naukę o Polsce współczesnej i religię,

2. zajęcia rozrywkowo imprezowe: spacery i wycieczki, gry towarzyskie i polowe, wieczornice i ogniska harcerskie, koncerty i słuchowiska radiowe, zwiedzanie lotnisk, muzeów i innych instytucyj, zabawy taneczne i wieczory o charakterze scenicznym, zbiórki harcerskie i imprezy międzyalianskie.

Szereg instytucyj społecznych i publicznych oraz osób prywatnych (zarówno polskich jak i angielskich), których nie sposób wymienić, przyczyniło się do zrealizowania tego zadania.

Drugim osiągnięciem Koła Przyjaciół, to zorganizowanie dla tej samej młodzieży kolonii letniej w Silecroft w czasie od 2 lipca do 31 sierpnia 1943.

Do osiągnięć Koła Przyjaciół należy zaliczyć również zorganizowanie "Domu Harcerskiego", który mieści się przy 7, Belgrave Mews North — London, S.W.1. Prócz dużej świetlicy przerobionej z garażu mieści on 5 małych pokoi. Dom wyposażony jest w dostateczną ilość mebli, ma w swoim inwentarzu biblioteczkę, niezbędne wyekwipowanie kuchenne oraz trochę pościeli.

W czasie feryj świątecznych "Dom" służy potrzebom "Ogniska Młodzieży". W pozostałych okresach czasu jest to miejsce zbiórek, wieczornic, odpraw, zebrań, oraz szeregu innych imprez i prac harcerskich. Służy on też dorywczo jako dom noclegowy dla harcerzy, przyjeżdżających na imprezy harcerskie do Londynu. W ostatnim okresie czasu prowadzenia "Ogniska", "Dom harcerski" był licznie odwiedzany przez Junaków polskich, służących w jednostkach lotniczych.

Charakteryzując ogólnie pracę Koła londyńskiego, trzeba podkreślić dwie charakterystyczne cechy: Koło zajęło się całością młodzieży polskiej, a nie tylko młodzieżą harcerską, wychodząc w ten sposób w imię służby harcerskiej poza granice organizacyjne, by zaspokoić potrzebę całego społeczeństwa.

Koło w pracy swej przejawiało bardzo wiele inicjatywy własnej, wskazując jako czynnik społeczny drogi i zadania władzom harcerskim i państwowym.

Obwód Meksykański Związku Harcerstwa Polskiego

Harcerstwo Polskie rozpoczęło swą pracę w Meksyku w sierpniu 1943 r. W związku z przyjazdem do Meksyku ze Stanów Zjednoczonych hm. Włodzimierza Skłodowskiego został zorganizowany w osiedlu uchodźców polskich w Santa Rosa przybyłych tam z Rosji poprzez Iran Hufiec Harcerski. Hufcowym mianowany został Ks. Zygmunt Jagielnicki.

Hufiec składał się po zorganizowaniu z 4 jednostek: drużyny harcerzy, drużyny harcerek, gromady zuchów chłopców oraz gromady zuchów dziewcząt, licząc razem 144 członków. Przewidziany był dalszy rozwój liczbowy i organizacyjny Hufca w związku z przyjazdem dalszych transportów młodzieży.

Największą trudność w pracy sprawiał brak instruktorów oraz wyszkolonych zastępowych. Dla zaradzenia temu Komenda Hufca zorganizowała kurs zastępowych. Zbiórki drużyn i gromad odbywają się dwa razy w miesiącu, zbiórki zastępów i szóstek raz na tydzień; cały Hufiec zbiera się raz na miesiąc. Cały Hufiec jest umundurowany. Hufiec nawiązał bliski kontakt i współpracę z organizacją skautową meksykańską.

Opieką materialną obok szkoły służy Harcerstwu w Meksyku amerykańska organizacja katolicka N.C.W.C. War Relief. Hufiec posiada dobry ekwipunek i sprzęt obozowy.

S P I S R Z E C Z Y

	Str.
Wspomnienie o Poległych	3
Harcerstwo Polskie w czasie wojny	4
Deklaracja ideowa Z.H.P. na Wschodzie	7
Z rozkazu gen. Sikorskiego do harcerzy	9
Rozkaz gen. Sosnkowskiego do harcerzy	9
Deklaracja Harcerstwa w sprawie całości i prawdziwej wolności Rzeczypospolitej	9
Charakterystyka pracy Harcerstwa poza granicami Kraju	11
Osiągnięcia roku 1943	12
Komitet Naczelny Związku Harcerstwa Polskiego	14
1) Kolegium Komitetu Naczelnego	15
2) Prezydium Komitetu Naczelnego	16
3) Dział Duszpasterski	16
4) Sprawy zagraniczne	17
a) Harcerki	17
b) Harcerze	19
5) Dział Gospodarczy	22
6) Wyciąg z protokołu Komisji Rewizyjnej	25
7) Dział Odbudowy	25
8) Dział Wydawniczy	28
9) Dział Żeglarski	31
10) Kancelaria	33
11) Prasa	34
Jednostki terytorialne	35
Wykres organizacyjny Z.H.P. poza Krajem	36
Związek Harcerstwa Polskiego na Wschodzie	35
Okręg Brytyjski Związku Harcerstwa Polskiego	37
Harcerki w Wielkiej Brytanii:	37
1) Komenda Harcerek w Wielkiej Brytanii	37
2) Stan organizacyjny i praca środowisk	38
3) Akcja letnia; kolonia w Silecroft	39
4) Przygotowanie do służby w Polsce	39
5) Współpraca z brytyjskimi i alianckimi skautkami	40
Harcerze w Wielkiej Brytanii	40
1) Młodzież harcerska	40
2) Harcerstwo w Armii	42
3) Lotnicza Chorągiew Harcerzy	45
4) Szkolenie instruktorskie	47
5) Współpraca Polsko-brytyjska	49
Praca Kół Przyjaciół Harcerstwa	53
Obwód Meksykański Związku Harcerstwa Polskiego	55

